

Facetten van het Boeddhisme
1.3.

Het eerste jaar na de Verlichting

samengesteld door Nico Moonen

Copyright © 2021 / 2564

Het is toegestaan om elektronisch of in gedrukte vorm fragmenten van deze compilatie of de compilatie in zijn geheel over te nemen voor eigen gebruik, of ook met als doel ze met anderen te delen, uitsluitend voor gratis verspreiding en zonder commercieel oogmerk.

Het eerste jaar na de Verlichting

Inhoud

[Afhankelijk ontstaan \(II\)](#)

[De tweede week na de Verlichting](#)

[Het lopen over het Cankamana pad](#)

[Anicca, vergankelijkheid](#)

[De ware brahmaan](#)

[Mucalinda en anattā](#)

[De twee kooplieden](#)

[De factoren van Verlichting](#)

[De grondslagen van oplettendheid. De](#)

[rechtstreekse weg](#)

[Het weten van de bevrijding en het verzoek van Mara](#)

[Het verzoek van Mara II](#)

[De leer is moeilijk te begrijpen](#)

[Wie zal de leer vlug begrijpen?](#)

[De ontmoeting met de asceet Upaka](#)

[De ontmoeting met de vijf asceten](#)

[Het gebruikelijke gesprek](#)

[Het middenpad, het edele achtvoudige pad](#)

[De vier edele waarheden](#)

[Anattā, het kenmerk van niet-zelf](#)

[Leegte, suññatā](#)

[persoonlijkheid](#)

[De bekering van Yasa](#)

[Het verspreiden van de leer](#)

[Ken uzelf](#)

[De gebroeders Kassapa](#)

[De dochters van Mara](#)

[De vuur-toespraak](#)

[Koning Bimbisāra schenkt het Veluvana-park](#)

[Bezoek aan Kapilavatthu](#)

[Het tweelingwonder](#)

[Het rondgaan voor aalmoezen](#)

[Prins Nanda](#)

[Begroeting door Yasodharā](#)

[De vaderlijke erfenis voor Rāhula](#)

[Nalaka](#)

[Bezint eer gij begint](#)

[Vergeefse inspanning van Mara](#)

[Tot besluit](#)

[Geraadpleegde bronnen](#)

Afhankelijk ontstaan (II)

Zeven dagen lang, onmiddellijk na zijn

Verlichting, zat de Boeddha neer aan de voet van de

Bodhi-boom. Hij ondervond toen de hoogste verheven

zaligheid van de Bevrijding.¹ Op het einde van die zeven dagen rees hij op uit die concentratie en zijn geest hield zich weer bezig met afhankelijk ontstaan.

In de eerste wacht van de nacht dacht hij na over afhankelijk ontstaan in directe volgorde, aldus: "Als dit is, volgt dat; met het ontstaan van het ene ontstaat het andere en wel aldus: Afhankelijk van onwetendheid ontstaan wilsformaties. Afhankelijk van wilsformaties ontstaat bewustzijn dat tot wedergeboorte leidt. Afhankelijk van bewustzijn ontstaat geest-lichamelijkheid. Afhankelijk van

¹ Piyadassi Thera: *The Buddha. A short Study of His Life and Teaching*. (3rd enlarged ed.) Kandy 1970. The Wheel No. 5ab; Piyadassi Thera: *Dependent Origination. Paticca-samuppâda*. (2nd ed.) Kandy 1971. The Wheel No. 15ab; Nyânâtiloka: *Buddhist Dictionary : Manual of Buddhist Terms and Doctrines*. Edited by Nyanaponika. (4th revised ed.). Kandy 1980, pag. 157.

geest-lichamelijkheid ontstaat de zesvoudige basis.²
Afhankelijk van de zesvoudige basis ontstaat contact.
Afhankelijk van contact ontstaat gevoel. Afhankelijk
van gevoel ontstaat begeerte. Afhankelijk van
begeerte ontstaat inbezitname en hechten. Afhankelijk
van hechten ontstaat worden. Afhankelijk van worden
ontstaan ouderdom en dood, leed, geween, pijn,
zorg en wanhoop. Dit is de hele massa van *dukkha*,
frustratie, niet tevredenstellendheid.”

In de tweede wach van de nacht dacht de
Boeddha na over het afhankelijk ontstaan in de
omgekeerde volgorde, aldus: “Als dit niet is, volgt dat
niet; met het verdwijnen van het ene verdwijnt het
andere en wel aldus: Met het verdwijnen van
onwetendheid verdwijnen wilsformaties. Met het
verdwijnen van wilsformaties verdwijnt bewustzijn.

² De zesvoudige basis van de zintuigen, namelijk van
oog, oor, neus, tong, lichaam en de geest.

Met het verdwijnen van bewustzijn verdwijnt geest-lichamelijkheid. Met het verdwijnen van geest-lichamelijkheid verdwijnt de zesvoudige basis. Met het verdwijnen van de zesvoudige basis verdwijnt contact. Met het verdwijnen van contact verdwijnt gevoel. Met het verdwijnen van gevoel verdwijnt begeerte. Met het verdwijnen van begeerte verdwijnt hechten. Met het verdwijnen van hechten verdwijnt worden. Met het verdwijnen van worden verdwijnen ouderdom en dood, leed, gewee klaag, pijn, zorg en wanhoop. Dit is het verdwijnen van de hele massa van *dukkha*, niet tevredenstellendheid.”

In de derde wacht van de nacht dacht de Boeddha na over het afhankelijk ontstaan in directe en omgekeerde volgorde, aldus: “Als dit is, volgt dat; met het ontstaan van het ene ontstaat het andere. Als dit niet is, volgt dat niet; met het verdwijnen van het ene verdwijnt het andere, namelijk: Afhankelijk van

onwetendheid ontstaan wilsformaties. Afhankelijk van wilsformaties ontstaat bewustzijn. Afhankelijk van bewustzijn ontstaat geest-lichamelijkheid. Afhankelijk van geest-lichamelijkheid ontstaat de zesvoudige basis. Afhankelijk van de zesvoudige basis ontstaat contact. Afhankelijk van contact ontstaat gevoel. Afhankelijk van gevoel ontstaat begeerte. Afhankelijk van begeerte ontstaat inbezitname en hechten. Afhankelijk van hechten ontstaat worden. Afhankelijk van worden ontstaan ouderdom en dood, leed, weeklaag, pijn, zorg en wanhoop. Met het geheel en al verdwijnen van onwetendheid verdwijnen wilsformaties. Met het verdwijnen van wilsformaties verdwijnt bewustzijn. Met het verdwijnen van bewustzijn verdwijnt geest-lichamelijkheid. Met het verdwijnen van geest-lichamelijkheid verdwijnt de zesvoudige basis. Met het verdwijnen van de zesvoudige basis verdwijnt contact. Met het

verdwijnen van contact verdwijnt gevoel. Met het verdwijnen van gevoel verdwijnt begeerte. Met het verdwijnen van begeerte verdwijnt hechten. Met het verdwijnen van hechten verdwijnt worden. Met het verdwijnen van worden verdwijnen ouderdom en dood, leed, geweeeklaag, pijn, zorg en wanhoop.”³

De tweede week na de Verlichting

Hierna verheugde de Boeddha zich weer zeven dagen lang in de bevrijding. Volgens de legende staarde hij gedurende de tweede week na de Verlichting naar de Bodhi-boom, uit dankbaarheid.⁴

³ Ud.1.1, 1.2 en 1.3, in: Ireland, John (tr.): *The Udāna: Inspired Utterances of the Buddha*. Kandy 1990, p. 11-13.

⁴ Barua, Dipak K.: *Buddha Gaya Temple, its history*. (2nd rev. ed.). Buddha Gaya 1981. - De plek waar de

Op het einde van die zeven dagen rees hij op uit die concentratie en overzag de wereld met het oog van de Verlichte. Hij zag de wezens branden met de vele vuren en hartstochten van begeerte, afkeer en illusie. En hij riep uit: "De wereld is vol angst en pijn. Dit heilige leven is geleid om een einde te maken aan leed."⁵

Het lopen over het Cankamana pad

De derde week na de Verlichting bracht de Verhevene, naar men beweert, door met heen en weer lopen over het Cankamana-pad.⁶

Verhevene toen zat, heet Animisalocana. Thans staat er een kleine witte tempel.

⁵ Ud.3.10, in: Ireland 1990, p. 49-50.

⁶ Barua 1981. - Dit pad is gelegen aan de linker kant van de Maha-Bodhi tempel, gezien vanaf de Maha-Bodhi boom.

Anicca, vergankelijkheid

Het inzien van oorzakelijk ontstaan en vergaan leidt tot het inzien van het kenmerk van *anicca*, vergankelijkheid. Alles wat samengesteld is, is onbestendig, veranderlijk en vergankelijk. Niets dat en niemand die in het bestaan is getreden, blijft gelijk, blijft eeuwig bestaan. Ook de hoogste god zal eens van het goddelijk leven afscheid moeten nemen. Het bestaan is maar tijdelijk. - Dit is het kenmerk van *aniccā* (veranderlijkheid, vergankelijkheid).

Dit zal de Boeddha overwogen hebben tijdens het lopen over het Cankamana pad.

De ware brahmaan

De Verhevene rees op uit die concentratie en ging van de voet van de Bodhi-boom naar de voet van de Ajapāla Nigrodha.⁷ Daar bleef hij zeven dagen zitten in het genot van de bevrijding.

Een zekere brahmaan van de Huhunkajāti⁸ kwam naar de Verhevene, groette hem hoffelijk en bleef naast hem staan. Hij vroeg in hoeverre men een brahmaan is. En de Verhevene gaf ten antwoord: "De ware brahmaan is hij die vrij is van slechte dingen, die niet hoogmoedig is en die zelfbeheerst is."⁹

⁷ geitenhoeders vijgenboom.

⁸ een hooghartige soort.

⁹ Vin.Mv.Kh.1. - Zie voor de ware brahmaan ook: Sn.III.9. - Dit korte antwoord wordt door de eerwaarde Ajahn Sumedho als de eerste toespraak beschouwd. (Zie *Now is the knowing*). Maar ik vind dit antwoord van de Boeddha te kort om als toespraak te gelden.

Mucalinda en anattā

In de vijfde week na de Verlichting ging de Verhevene van de Ajapāla Nigrodha naar de voet van de Mucalinda-boom. Zeven dagen lang was er een grote storm met regen en koude wind. Mucalinda, de koninklijke slang,¹⁰ kwam toen uit zijn verblijf en

¹⁰ Nāga betekent letterlijk "slang", "draak", maar wordt ook gebruikt voor mannelijke olifanten en machtige wezens (inclusief mensen).

De Nāga-geesten worden als watergeesten beschouwd tot een ervarings-sfeer die bovenmenselijk, maar dicht bij menselijke sfeer is, met kracht en fijngevoeligheid onder de heerschappij van de "Vier Grote Koningen". Hun eigenlijke thuis is Pātāla, een streek onder de berg Meru.

Godheden van het westelijke kwartier in de hemel van de Vier Grote Koningen worden ook nagas genoemd. Hun koning is Virūpakka. Zij worden gedragen door harpijen met naam *garula* of *supanna*.

slingerde zich in zeven kronkels ter bescherming om het lichaam van de Verhevene. De slang spreidde ook nog zijn kop boven de Verhevene uit als een kap.

Op het einde van die zeven dagen werd de lucht helder en Mucalinda hoefde de Verhevene niet meer te beschermen. Hij nam de vorm aan van een jonge brahmaan en ging voor de Boeddha staan met de handpalmen tegen elkaar in een eerbiedige houding. De Verhevene sprak toen de woorden:

“Afzondering is geluk voor de tevredene; en vriendelijkheid jegens de wereld is geluk voor degene die in verdraagzaamheid leeft. Geen behagen scheppen is geluk voor degene die zinsverlangen te boven is gekomen. Maar bevrijd te zijn van de mening ‘ik ben’, dat is het grootste geluk van alles.”¹¹

¹¹ Vin.Mv.Kh.1. - Deze woorden kunnen m.i. wel als korte toespraak beschouwd worden.

Op andere plaatsen in de Pali canon zijn de regels in versvorm de samenvatting van wat in het proza onderwezen is. Het is aan te nemen dat de Boeddha tot Mucalinda uitvoeriger dan dit vers sprak over afzondering, verdraagzaamheid, het te boven komen van zinsverlangens en over *anattā*, het vrij zijn van de mening dat men een blijvend, onveranderlijk wezen is.

De twee kooplieden

Van de Mucalinda-boom ging de Verhevene naar de Rājayatana-boom. Daar bleef hij zeven dagen aan een stuk zitten en ondervond er het geluk van de bevrijding.

Op de laatste dag van die week werden hem rijstkoeken met honing aangeboden door twee

kooplieden. Zij heetten Tapussa en Bhalluka. Zij kwamen met hun karavaan uit de richting van Ukkalā en waren op weg naar Madhyadesa.¹²

Toen zij de rijstkoeken en honing aanboden, kon de Verhevene die gave niet aannemen. Want Volmaakten accepteren niets in hun handen. De Vier Grote Koningen merkten dit in hun hemel en brachten vandaar vier kristallen nappen. De Verhevene maakte uit die vier nappen één nap en nam daarin de gaven aan. Daarna at hij ze op. De twee kooplieden namen

¹² Ukkala = deel van Orissa. Madhyadesa = het middenland, het land tussen de Himālayas en de Vinhyas. Het wordt ten oosten begrensd door Prayāga (= Allahabad) en ten westen door Vinasana (in Rajastan). De oostelijke grens ervan strekte zich uit tot de grens van Bangladesh en omsloot Magadha en Anga (in de districten Monghyr en Bhagalpur, in de deelstaat Bihar).

toen hun toevlucht tot de Boeddha en tot zijn leer.¹³ Zij waren de eerste volgelingen in de wereld.¹⁴

In die tijd werden asceten vaak door kooplieden die met hun karavaan rondreisden en soms langer dan een jaar onderweg waren, uitgenodigd voor een maaltijd. Als tegenprestatie voor de steun werden de kooplieden dan in de leer van die asceten onderwezen. Ook de Boeddha moet tot hen hebben gesproken en een deel van zijn leer hebben uitgelegd. Want zij namen hun toevlucht tot de Boeddha en tot zijn leer. Vermoedelijk vertelde de Verhevene een deel van het gebruikelijke gesprek: over de voordelen van

¹³ De Sangha, de gemeenschap van de monniken, bestond toen immers nog niet; daarom maar twee toevluchten.

¹⁴ Vin.Mv.Kh.1.

deugdzaam gedrag, over vrijgevigheid en over heil en zegen hier en hiernamaals.¹⁵

De factoren van Verlichting

Van de Rājayatana-boom ging de Boeddha weer naar de Ajapāla Nigrodha, de geitenhoedersvijgenboom. Daar dacht hij na over de vijf geestelijke factoren die naar het Doodloze leiden, namelijk: vertrouwen, energie, oplettendheid, concentratie en wijsheid.¹⁶

¹⁵ Die kooplieden zullen onderweg en bij hun thuiskomst verteld hebben over hun ontmoeting met de Boeddha en over wat hij vertelde over zijn leer. Zo werd de leer van de Boeddha al gedeeltelijk bekend ver van Buddhagaya vandaan.

¹⁶ Deze factoren of krachten heten in het Pali: *bala*. Zij kunnen verkregen worden door de vier grondslagen van oplettendheid.

Brahma Sahampati merkte de gedachten van de Gezegende en vanuit de Brahma-wereld kwam hij bij de Boeddha. En hij bevestigde dat die vijf factoren naar het Doodloze leiden.¹⁷

De grondslagen van oplettendheid. De rechtstreekse weg

Toen hij weer in afzondering vertoefde, kwam deze gedachte in zijn geest op: "Dit is de rechtstreekse weg voor de reiniging van de wezens, voor het te boven komen van verdriet en gejammer, voor het verdwijnen van lichamelijk en geestelijk lijden. Dit is de rechtstreekse weg om het juiste pad te bereiken, om Nibbāna te verwerkelijken, namelijk de vier grondslagen van oplettendheid. En die vier

¹⁷ S.XLVII.57.

grondslagen zijn aldus: Een monnik behoort te leven in de beoefening van contemplatie op het lichaam gericht op het lichaam; hij behoort te leven in de beoefening van contemplatie van gevoel gericht op gevoel; hij behoort te leven in de beoefening van contemplatie van de geest gericht op de geest; hij behoort te leven in de beoefening van contemplatie van mentale objecten gericht op mentale objecten. En hij behoort dat energiek te doen, met helder begrip en vol oplettendheid, nadat hij begeerte en verdriet betreffende de wereld te boven is gekomen. Dit is de rechtstreekse weg, namelijk de vier grondslagen van oplettendheid.”¹⁸

Brahma Sahampati werd zich in zijn geest gewaar van de gedachte van de Verhevene. En hij

¹⁸ Voor een uitvoerige beschrijving van deze vier grondslagen van oplettendheid, zie: [De vier grondslagen van oplettendheid](#)

verdween toen in een handomdraai vanuit de
Brahma-wereld en verscheen voor de Verhevene.
Nadat hij zijn opperkleed over een schouder had
geschikt, boog hij met gevouwen handen voor de
Verhevene en sprak: "Zo is het, Heer, zo is het,
Gezegende. Dit is inderdaad de rechtstreekse weg
voor de reiniging van wezens, namelijk de vier
grondslagen van oplettendheid."

Zo sprak Brahma Sahampati. En na deze
woorden zei hij verder: "Hij ziet de rechtstreekse weg
om geboorte te beëindigen; vol mededogen kent hij
het pad. Door dit pad is vroeger de stroom
overgestoken, door dit pad zal in de toekomst de
stroom overgestoken worden, en door dit pad wordt in
de tegenwoordige tijd de stroom overgestoken."¹⁹

¹⁹ S.XLVII.18.

Het weten van de bevrijding en het verzoek van Mara

Toen de Verhevene weer alleen vertoefde, kwam deze gedachte bij hem op: "Ik ben bevrijd van die boetedoening; ik ben geheel bevrijd van die nutteloze boetedoening. Ik heb de Verlichting bereikt, absoluut zeker en bewust."

Mara, de Boze, werd zich in zijn geest bewust van de gedachte van de Verhevene, ging naar hem toe en zei: "U hebt het ascetische pad opgegeven door welk pad mensen zich zuiveren. U bent niet rein, dat meent u maar. Het pad van reinheid is verre van u"

De Boeddha herkende Mara en gaf ten antwoord: "Ik weet dat deze boetedoeningen om het Doodloze te verkrijgen, van wat voor soort ze ook mogen zijn, leeg en vruchteloos zijn als een roeiriem

en scheepsroer op het droge. Maar dank zij de ontwikkeling van deugdzaamheid, concentratie en wijsheid heb ik Verlichting bereikt. En jij, verdelger, bent thans overwonnen.”

Mara wist toen dat de Boeddha hem kende. Bedroefd en teleurgesteld verdween hij onverwijd.²⁰

Toen de Verhevene weer alleen vertoefde, kwam de volgende gedachte bij hem op: “Wie niets heeft om te eren en te gehoorzamen, leeft ongelukkig. Maar welke monnik of brahmaan is er onder wie ik kan leven, die ik kan eren en hoogachten?”

Verder dacht hij: “Ik zou kunnen leven onder de een of andere monnik of brahmaan en hem hoogachten en eren, teneinde een onvolmaakt stelsel van deugdzaamheid of van wijsheid of van kennis en visie van bevrijding te vervolmaken. Maar ik zie in deze wereld geen enkele monnik of brahmaan, in wie

²⁰ S.IV.1.

deze ideeën meer volmaakt zijn dan in mijzelf, onder wie ik zou kunnen leven. Maar er is deze leer hier die door mij is ontdekt. Veronderstel dat ik daaronder leef en ze hoogacht en eer.”

Brahma Sahampati werd zich in de geest bewust van de gedachten van de Verhevene. Hij verscheen voor de Gezegende met de woorden: “Heer, het is goed. De Gezegenden in verleden tijdperken, volmaakt en geheel verlicht, leefden onder de leer en hoogachtten en eerden ze. En ook de Gezegenden in toekomstige perioden zullen aldus handelen.”²¹

Het verzoek van Mara II

Toen nu de Verhevene te Uruvela aan de oever van de rivier Nerañjarā vertoefde, aan de voet van de

²¹ S.VI.2 ; A.IV.21.

geitenhoeders-vijgeboom (banyan boom), kwam Mara, de Boze, naar hem toe, ging naast hem staan en zei: "Heer, moge thans de Verhevene definitief uitdoven; moge de Gezegende definitief ophouden te bestaan. Heer, de tijd is thans aangebroken voor het definitieve uitdoven van de Verhevene."

Op die woorden gaf de Boeddha ten antwoord: "Niet eerder zal ik uitdoven voordat mijn monniken en nonnen en mijn mannelijke en vrouwelijke lekenvolgelingen discipelen zijn geworden die ervaren zijn, wel-opgevoed, vol vertrouwen, wel-ervaren, dragers van de leer. Niet eerder zal ik definitief uitdoven voordat zij geheel overeenkomstig de leer leven, op de juiste manier leven, overeenkomstig de leer handelen. Niet eerder zal ik definitief uitdoven voordat zij, na het woord van de Meester te hebben geleerd, het kunnen meedelen, tonen, verkondigen, vestigen, openbaar maken, in detail uitleggen en

duidelijk maken. Niet eerder zal ik definitief uitdoven totdat zij, wanneer vijandige opinies ontstaan, in staat zijn die grondig en wel te weerleggen. Niet eerder zal ik definitief uitdoven totdat zij de leer die overtuigt en bevrijdt, kunnen verkondigen. Niet eerder zal ik uitdoven, jij Boze, zolang niet dit reinheidsleven machtig en bloeiend is, wijd verbreid, met talrijke en uitgebreide scharen aanhangers, totdat het onder goden en mensen welbekend is geworden.”²²

De leer is moeilijk te begrijpen

Toen de Boeddha weer alleen vertoefde, kwam deze gedachte bij hem op: “Deze leer die ik heb ontdekt, is diep en moeilijk te zien, is moeilijk te ontdekken, moeilijk te begrijpen. Ze is de meest

²² D.16.

vredige en is het opperste doel van alles. Deze leer is niet bereikbaar door alleen maar redeneren, is subtiel, door de wijze te ervaren. Maar deze generatie steunt op gehechtheid, zoekt geneugten, verheugt zich in gehechtheid. Het is moeilijk voor zo'n generatie deze waarheid te zien, namelijk afhankelijk ontstaan en ook het tot rust komen van alle formaties, het opgeven van alle gehechtheden, het verdwijnen van de levensdorst, uitdoving van begeerte, het wegwijnen van lust, onthechting, beëindiging, Nibbāna. Als ik nu deze leer onderwees en anderen begrepen mij niet, dan zou ik alleen maar de moeite en de last ervan hebben. Dat is dan vervelend voor mij.”

En de Boeddha wilde daarom het verkondigen van de leer achterwege laten. Maar Brahma Sahampati merkte de overwegingen van de Verhevene en hij dacht: “Teloor zal de wereld gaan, verloren is de wereld; want de Volmaakte, de Eerwaarde, de

volkomen Ontwaakte is in zijn gemoed geneigd tot rustig genieten. De Volmaakte geeft de voorkeur aan niet-handelen en niet aan het onderrichten van de leer.”

In een handomdraai verdween Brahma Sahampati uit de Brahma-wereld en verscheen voor de Gezegende. Hij schikte zijn gewaad over een schouder, plaatste zijn rechterknie op de grond en hief zijn samengevoegde handpalmen op naar de Boeddha. En hij zei: ‘Heer, laat de Verhevene de leer tonen, laat de Verhevene de leer onderwijzen. Er zijn wezens met weinig stof in hun ogen; zij zullen verloren gaan als zij de leer niet horen. Sommigen van hen zullen uiteindelijke kennis van de leer verkrijgen.”

En verder zei Brahma Sahampati: “In Magadha is tot nu toe een onreine leer onderwezen. Opent de poort naar het doodloze. Laat hen de leer horen die de Smetteloze heeft gevonden. Wijze, bestijgt de toren

van de leer. Staat op, held, Overwinnaar, u die vrij bent van alle twijfel, en trekt rond in de wereld. Gezegende, verkondigt de leer; want sommigen zullen ze begrijpen.”²³

De Verhevene luisterde naar het verzoek van Brahma Sahampati. Uit medelijden met de wezens overzag hij de wereld met het oog van een Verlichte. En juist zoals in een vijver blauwe, rode of witte lotussen ontstaan en erin groeien, - van die lotussen zijn er die in het water gedijen zonder er bovenuit te komen, andere lotussen ervan rusten boven op het wateroppervlak, en weer andere lotussen komen uit het water en staan helder zonder door het water nat gemaakt te worden, - evenzo zag hij wezens met weinig stof in hun ogen en wezens met veel stof in hun ogen, wezens met een scherp verstand en wezens met een traag verstand, wezens met goede eigenschappen

²³ M.26.

en wezens met slechte eigenschappen, wezens die gemakkelijk te onderrichten zijn en wezens die moeilijk te onderrichten zijn; en hij zag sommigen die leefden met afkeuring en angst voor de andere wereld.²⁴

Toen hij dit had gezien, gaf hij ten antwoord: "Wijd geopend zijn de poorten van het Doodloze. Laten zij die oren hebben om te horen,²⁵ vertrouwen tonen. Indien ik al van plan was de verheven leer die ik weet, niet te tonen, dan was dat omdat ik kwelling zag in het onderrichten ervan."

Brahma Sahampati zei daarop: "Bevestigd is door de Verhevene dat hij de leer zal tonen." En met

²⁴ Zij keurden het verkeerde in deze wereld af en hadden angst fouten te maken.

²⁵ Oren om naar de leer te luisteren (en tegenwoordig ook: ogen om over de leer te lezen).

de rechter zijde naar hem toegewend, bracht hij
eerbetoon, waarna hij terstond verdween.²⁶

Wie zal de leer vlug begrijpen?

En bij de Boeddha kwam de gedachte op: "Aan wie zal ik de leer het eerst tonen? Wie zal de leer vlug begrijpen?" Allereerst dacht hij aan Alāra Kālāma. Maar godheden zeiden tot hem dat Alāra Kālāma zeven dagen tevoren gestorven was. Vervolgens dacht de Boeddha aan Uddaka, zoon van Rāma. En godheden zeiden tot hem dat Uddaka de avond ervoor gestorven was. Daarna vroeg de Verhevene zich af wie de leer dan snel kon begrijpen. En hem kwamen de vijf asceten in de zin die hem bediend hadden toen hij streefde naar innerlijke vooruitgang. Met het hemelse

²⁶ Vin.Mv.Kh.1.

oog, het gezuiverde, het oog dat het menselijke oog overtreft, zag hij die vijf asceten vertoeven te Varanasi,²⁷ in het dierenpark Isipatana.²⁸

De ontmoeting met de asceet Upaka

Hij bleef te Uruvela zolang als hij verkoos en ging daarna in etappes naar Varanasi. Onderweg zag hij de asceet Upaka die hem toesprak met de woorden: "Vriend, rustig zijn uw gelaatstrekken, rein uw huidskleur, helder. Vriend, omwille van wie bent u

²⁷ Deze plaats - ook bekend als Banaras [klemtoon op laatste lettergreep] - was de hoofdstad van de deelstaat Kasi. Reeds vóór de tijd van de Boeddha was deze stad beroemd speciaal voor de fijne weefsels. Door handelswegen was Varanasi verbonden met de belangrijkste steden in de oudheid.

²⁸ Isipatana heet tegenwoordig Sarnath, ongeveer 7 km van Varanasi vandaan.

eropuit getrokken? Of wie is uw leraar; wiens leer volgt u?”

Op die vraag gaf de Boeddha aan de asceet Upaka het volgende antwoord: “Een alles-bedwinger, een alles-begrijper ben ik; door alle dingen onbevlekt. Een alles-later, bevrijd in onthechting; uit mijzelf heb ik begrepen, op eigen kracht; wie zou ik volgen? Geen enkele leraar is er voor mij; er leeft niemand die aan mij gelijk is. In de wereld met haar godheden is er niet één die mij evenwaardig is. Ik ben de Eerwaarde in de wereld; ik ben de onvergelykbare leraar. Als enige ben ik volledig ontwaakt. Koel geworden ben ik, uitgedoofd. Om het wiel van de leer te draaien ga ik naar Kasi, naar de stad²⁹ om in de verblinde wereld de trom van het Doodloze te slaan.”

²⁹ Kasi of Kāshi: Eén van de 12 belangrijke staten van het oude India. “De stad” is de hoofdstad ervan, namelijk Vārānasī.

De asceet zei daarop: "Bekent u werkelijk dat u de onbegrensde overwinnaar bent?" En de Boeddha sprak: "Waarlijk, aan mij gelijk zijn die overwinnaars die de vernietiging van de neigingen bereikt hebben. De euvele dingen zijn door mij overwonnen. Daarom ben ik overwinnaar." Hierop zei Upaka: "Vriend, mocht dat toch waar zijn," knikte met het hoofd en ging zijns weegs.³⁰

De ontmoeting met de vijf asceten

Daarop vervolgde de Verhevene zijn weg naar Isipatana (Sarnath nabij Varanasi) totdat hij in de nabijheid van de vijf asceten kwam. Van verre zagen zij hem al aankomen en zij kwamen toen met elkaar overeen dat zij hem niet zouden begroeten; zij zouden

³⁰ M.26.

hem door opstaan niet verwelkomen en zouden niet zijn bedelnap en oppergewaad aannemen. Wel zouden zij een zitplaats voor hem gereed maken. "Als hij zin heeft, zal hij wel gaan zitten."

Hoe meer de Boeddha naderbij kwam, des te minder bleken die asceten in staat zich aan hun afspraak te houden. Enigen kwamen hem tegemoet en namen hem bedelnap en oppergewaad af. Enkelen maakten voor hem een zitplaats gereed. En anderen stelden water gereed om de voeten te wassen.

Desalniettemin spraken zij hem met naam toe en met de aanspreektitel 'vriend'. Daarop sprak de Boeddha tot hen: "Monniken, men moet de Volmaakte niet met naam en met de titel 'vriend' aanspreken. Eerwaardig is de Volmaakte, volledig ontwaakt. Luistert aandachtig, monniken, het Doodloze is gevonden. Ik onderwijs, ik toon de leer. En als jullie overeenkomstig de onderrichtingen handelen, zullen jullie in niet al te

lange tijd reeds in dit bestaan op eigen kracht, uit jullie zelf datgene begrijpen omwille waarvan edelgeborenen wijselijk uit het huis in de huisloze staat gaan, namelijk dit onvergelijkbare doel van het reinheidsleven. En jullie zullen het verwerkelijken en in het bezit ervan vertoeven.”

Hierop vroegen die asceten hoe de Boeddha dat bereikt kon hebben, nu hij immers in overvloed leefde. En hij gaf ten antwoord: “De Volmaakte leeft niet in overvloed noch wankelt hij in zijn streven. Luistert aandachtig, het Doodloze is gevonden.” En een tweede en een derde keer zeiden die asceten dat hij in overvloed leefde. Maar telkens sprak hij hen toe als voorheen.

En verder zei de Boeddha tot hen: “Monniken,³¹ stemmen jullie ermee in dat ik voorheen nooit iets

³¹ Monniken (*bhikkhus*): met deze term worden personen aangeduid die de leer aannemen.

dergelijks tot jullie heb gezegd?" – "Inderdaad, Heer."
– "Monniken, eerbiedwaardig is de Volmaakte,
volkomen verlicht. Luistert aandachtig, het Doodloze is
gevonden. Ik onderwijs, ik toon de leer. En als jullie
overeenkomstig de onderwijzingen handelen, zullen
jullie in niet al te lange tijd datgene begrijpen omwille
waarvan edelgeborenen wijselijk uit het huis in de
huisloze staat gaan. Jullie zullen dan dit
onvergelijkbare doel van het reinheidsleven reeds in
dit bestaan uit jullie zelf, op eigen kracht begrijpen,
verwerkelijken en in het bezit ervan vertoeven."³²

Het gebruikelijke gesprek

Voordat de Boeddha aan de vijf asceten de
hogere leer verkondigde, maakte hij eerst de weg

³² M.26.

gereed dat zij ontvankelijk werden om de hogere leer te kunnen begrijpen. Daarom richtte hij eerst het gebruikelijke gesprek tot hen, namelijk het gesprek over het geven (vrijgevigheid), over deugdzaamheid, over een betere wereld en over de zegen van ontzegging. Ook verkondigde hij de ellende, de leegheid en onreinheid van begeerte en de zegen van ontzegging en verzaking.

Deze toespraak is niet bewaard gebleven. Er is alleen een vermelding van gemaakt in Digha Nikaya 16, bij de zes voorgangers van de Boeddha Gotama.³³ Maar de strekking ervan kan men reconstrueren. Over de verdiensten van vrijgevigheid zijn later veel leerreden gehouden.³⁴ En deugdzaamheid uit zich in

³³ Later heeft de Boeddha deze leerrede vaker gesproken om de toehoorder gedwee en ontvankelijk voor de leer te maken. Zie A.VIII.12, 21 en 22.

³⁴ Zie: [Dana, geven, vrijgevigheid.](#)

het navolgen van de vijf regels van goed gedrag.³⁵ In een betere wereld komt men als men deugdzzaam is en verdienstelijke daden verricht.³⁶

Begeerte, de zinnelijke lusten duidt men aan als een gevaar, als een boei. En waarom?

De zinnelijke lust is als een gevaar en een boei omdat iemand die in zinnelijke begeerte is ontbrand, die verstrikt is in zijn verlangens, niet vrij is van de gevaren en boeien van het huidige bestaan en niet vrij wordt van de gevaren en boeien van toekomstig bestaan.

Als gevaar, als boei duidt men de zinnelijke lusten aan waaraan de grote menigte hangt. Maar wie gevaar ziet in hechten, inbezitname, de oorsprong van

³⁵ Zie: [Adviezen voor lekenvolgelingen 1.](#)

³⁶ Zie: [Adviezen voor lekenvolgelingen 2](#) en [Adviezen voor lekenvolgelingen 3.](#)

geboorte en dood, die wordt zonder hechten van elke waan bevrijd.

Degenen die veilig zijn, de zaligen, bij wie al in het leven de waan is uitgedoofd, zij zijn aan alle kwaad en gevaren, aan al het lijden ontsnapt.

De vijf asceten tot wie dit gebruikelijke gesprek werd gesproken, waren al goed voorbereid en zonder veel hindernissen in hun geest. De Verhevene merkte dat hun geest goed voorbereid was, gedwee, vrij van hindernissen, bevredigd. Na dit gebruikelijke gesprek verkondigde de Boeddha het middenpad.

En zeer waarschijnlijk sprak de Boeddha toen ook tot hen over oorzakelijk ontstaan. Dat onderwerp had hij vóór zijn Ontwaking overwogen en ook direct na de Verlichting. En Kondañña bereikte immers stroomintrede met de visie dat alles wat ontstaat, ook vergaat.

Het middenpad, het edele achtvoudige pad³⁷

De Boeddha zag niet alleen dat er onvoldaanheid, onbevredigendheid, frustratie is in de wereld. Maar hij zag ook de oorzaak van die frustratie, en hij zag hoe men aan die frustratie een einde kan maken. Dat is uitgelegd in de leerrede van het middenpad en de vier edele waarheden.

“Monniken, deze twee uitersten moeten niet uitgeoefend worden door iemand die vanuit het huiselijke leven vertrokken is in de huisloze staat. Het zijn deze twee: a) behagen scheppen in zingeneugten, en b) zelfkwelling. En waarom? Wel, behagen

³⁷ Dhammacakkappavattana sutta, S.LVI.11.

scheppen in zingeneugten is laag, vulgair, werelds, onedel en leidt tot lijden. Ook zelfkwellen is laag, vulgair, werelds, onedel en leidt tot lijden.

Het middenpad dat door de Volmaakte ontdekt is, vermijdt deze twee uitersten. Dat middenpad geeft visie, kennis en het leidt tot vrede, tot direct inzicht, tot Verlichting en tot Nibbāna. En wat is nu dat middenpad? Het is niets anders dan het edele achtvoudige pad, namelijk: juist inzicht, juist denken, juist spreken, juist handelen, juist levensonderhoud, juiste concentratie, juiste oplettendheid en juiste geestesontwikkeling. Dat is het middenpad dat door de Volmaakte ontdekt is en dat visie geeft, kennis geeft, en dat tot vrede, tot direct inzicht, tot Verlichting en tot Nibbāna leidt.

De vier edele waarheden

Na het achtvoudige pad volgde de opsomming van de vier edele waarheden, namelijk:

1. De edele waarheid van *dukkha*, onvoldaanheid³⁸ is als volgt: geboorte is *dukkha*; ouder worden is *dukkha*; ziekte is *dukkha*; sterven is *dukkha*; verdriet, geweenklaag, pijn, leed en wanhoop zijn *dukkha*; het verenigd zijn met wie of waarmee men een afkeer heeft, is *dukkha*; het gescheiden zijn van wie of van wat men liefheeft, is *dukkha*; niet te

³⁸ Het Pali-woord *dukkha* betekent niet alleen lichamelijk lijden, maar houdt ook in de frustratie, het geestelijk leed dat veroorzaakt wordt door het feit dat alles hier op aarde onvoldaan is, onvolmaakt. Er is weliswaar vreugde en geluk, maar dat is slechts tijdelijk. En juist dat tijdelijke, dat onvolmaakte is oorzaak voor leed, frustratie. Dat wordt onder *dukkha*, lijden verstaan.

krijgen wat men graag heeft, is *dukkha*; kortom de vijf groeperingen van hechten zijn *dukkha*, onbevredigend, frustrerend, niet tevredenstellend.

2. De edele waarheid van het ontstaan van *dukkha* is als volgt: het is de begeerte die wedergeboorte doet ontstaan, die vergezeld gaat van genoeg en lust en die nu eens hier en dan weer daar steeds nieuw behagen schept. Met andere woorden, het is het verlangen naar zinnelijke begeerten, het verlangen naar bestaan en het verlangen naar niet-bestaan.

3. De edele waarheid van het beëindigen van *dukkha* is als volgt: het is het volledig wegebben en het volledig uitdoven van die begeerte, het verwerpen, het opgeven en het achterlaten ervan; het is de bevrijding ervan en het zich losmaken ervan.

4. De edele waarheid van het pad dat leidt naar het beëindigen van *dukkha*, is als volgt: het is niets anders dan het edele achtvoudige pad, namelijk:

Juist inzicht;

Juist denken;

Juist spreken;

Juist handelen;

Juist levensonderhoud;

Juiste inspanning;

Juiste oplettendheid;

Juiste ontwikkeling van de geest.³⁹

‘Dit is de edele waarheid van *dukkha*,’ aldus was de visie, de kennis, de wijsheid, het weten, het licht dat in mij ontstond betreffende dingen die ik voorheen niet gehoord had.

³⁹ Nadere bespreking van de vier edele waarheden, zie: [De vier edele waarheden en het middenpad.](#)

'Dit *dukkha*, als een edele waarheid, moet verwerkelijkt worden,' aldus was de visie, de kennis, de wijsheid, het weten, het licht dat in mij ontstond betreffende dingen die ik voorheen niet gehoord had.

'Dit *dukkha*, als een edele waarheid, is volledig verwerkelijkt,' aldus was de visie, de kennis, de wijsheid, het weten, het licht dat in mij ontstond betreffende dingen die ik voorheen niet gehoord had.

'Dit is de edele waarheid van het ontstaan van *dukkha*,' aldus was de visie, de kennis, de wijsheid, het weten, het licht dat in mij ontstond betreffende dingen die ik voorheen niet had gehoord.

'Dit ontstaan van *dukkha*, als een edele waarheid, moet uitgeroeid worden,' aldus was de visie, de kennis, de wijsheid, het weten, het licht dat in mij ontstond betreffende dingen die ik voorheen niet gehoord had.

‘Dit ontstaan van *dukkha*, als een edele
waarheid, is volledig uitgeroeid,’ aldus was de visie, de
kennis, de wijsheid, het weten, het licht dat in mij
ontstond betreffende dingen die ik voorheen niet
gehoord had.

‘Dit is de edele waarheid van het beëindigen van
dukkha,’ aldus was de visie, de kennis, de wijsheid,
het weten, het licht dat in mij ontstond betreffende
dingen die ik voorheen niet gehoord had.

‘Dit beëindigen van *dukkha*, als een edele
waarheid, moet verwerkelijkt worden,’ aldus was de
visie, de kennis, de wijsheid, het weten, het licht dat
in mij ontstond betreffende dingen die ik voorheen niet
gehoord had.

‘Dit beëindigen van *dukkha*, als een edele
waarheid, is volledig verwerkelijkt,’ aldus was de visie,
de kennis, de wijsheid, het weten, het licht dat in mij

ontstond betreffende dingen die ik voorheen niet had gehoord.

‘Dit is de edele waarheid van het pad dat leidt naar het beëindigen van *dukkha*,’ aldus was de visie, de kennis, de wijsheid, het weten, het licht dat in mij ontstond betreffende dingen die ik voorheen niet had gehoord.

‘Dit pad dat leidt naar het beëindigen van *dukkha*, als een edele waarheid, moet ontwikkeld worden,’ aldus was de visie, de kennis, de wijsheid, het weten, het licht dat in mij ontstond betreffende dingen die ik voorheen niet had gehoord.

‘Dit pad dat leidt naar het beëindigen van *dukkha*, als een edele waarheid, is volledig ontwikkeld,’ aldus was de visie, de kennis, de wijsheid, het weten, het licht dat in mij ontstond betreffende dingen die ik voorheen niet had gehoord.

Aldus was in mij de visie, de kennis, de wijsheid en het weten over de vier edele waarheden. Zolang als mijn kennis en mijn zien van de dingen zoals ze werkelijk zijn, niet geheel helder was in deze drie aspecten,⁴⁰ op deze twaalf manieren⁴¹ betreffende de vier edele waarheden, zolang maakte ik er geen aanspraak op de onvergelojkbare Ontwaking verwerkelijk te hebben, die verheven is in deze wereld met haar goden, Maras, en Brahmas, in deze generatie met haar boetelingen en brahmanen, met haar goden en mensen. Maar zodra mijn kennis en mijn zien van de dingen zoals ze werkelijk zijn, geheel helder was in deze drie aspecten, op deze twaalf

⁴⁰ Deze drie aspecten zijn: a) de kennis dat het de waarheid is; b) de kennis dat een zekere functie met betrekking tot die waarheid verricht moet worden; c) de kennis dat de functie met betrekking tot die waarheid verricht is.

⁴¹ De twaalf manieren worden verkregen door deze drie aspecten toe te passen op elk van de vier waarheden.

manieren betreffende de vier edele waarheden, toen maakte ik er aanspraak op dat ik de onvergelykbare en verheven Ontwaking verwerkelijkt had die verheven is in deze wereld met haar goden en mensen. En de visie, het inzicht ontstond in mij aldus: 'Onwrikbaar is de bevrijding van mijn gemoed; dit is de laatste geboorte. Nu is er voor mij geen verder bestaan meer in dit leven van *dukkha*.'

Dit is wat de Gezegende zei. De vijf asceten waren blij en verheugden zich over de woorden van de Verhevene.⁴²

Tijdens het luisteren naar deze leerrede ontstond in de eerwaarde Kondañña de hartstochtvrje, vlekkeloze visie van de waarheid: "Alwat de natuur

⁴² S.LVI.11; D.22 ; M.141.

heeft van ontstaan, heeft ook de natuur van vergaan.”⁴³

Toen uitte de Gezegende deze woorden van vreugde: “Waarlijk, Kondañña weet, Kondañña heeft de waarheid verwerkelijkt.” En zo kreeg deze eerwaarde de naam: Añña-Kondañña: Kondañña die weet.⁴⁴

⁴³ Hij bereikte toen *sotāpatti*, het eerste niveau van heiligheid. - Vanwege deze visie is te concluderen dat de leer van oorzakelijk ontstaan al besproken moet zijn. En dan zou Kondañña al stroomintrede bereikt kunnen hebben direct na de gebruikelijke leerrede.

Over de niveaus van heiligheid, zie: [De niveaus van heiligheid.](#)

⁴⁴ Vin.Mv.Kh.1. - Met de verkondiging van de leer, met het in beweging zetten van het wiel der waarheid, en met de bekering van de vijf asceten werd het hertenpark te Isipatana de geboorteplaats van de leer van de Boeddha (*sāsana*) en van zijn gemeenschap van monniken en nonnen (*Sangha*). (Piyadassi 1970, The Wheel No. 5ab).

Op het moment dat de Gezegende het Wiel der Waarheid in beweging bracht, riepen de Bhummattha-godheden⁴⁵ uit: "Te Varanasi, in het hertenpark van Isipatana, is het onvergelijkbare wiel der leer in beweging gebracht door de Gezegende. En het kan niet tot stilstand gebracht worden door boeteling of brahmaan, god, Mara, Brahma of iemand anders in de wereld."

Bij het horen van deze woorden van de aardgoden riepen alle Cātummāhārājīka-goden uit: "Te Varanasi, in het hertenpark van Isipatana, is het onvergelijkbare wiel der leer in beweging gebracht door de Gezegende. En het kan niet tot stilstand gebracht worden door boeteling of brahmaan, god, Mara, Brahma of iemand anders in de wereld."

Deze woorden werden vernomen in de hogere goden-sferen, en van de Cātummāhārājīka-goden

⁴⁵ Zij zijn aardgoden.

werd het verkondigd bij de Tāvatimsa-goden. En achtereenvolgend werd het verkondigd bij de Yāma-goden, bij de Tusita-goden, bij de Nimmānarati-goden en bij de Paranimmita-vasavatti-goden. En zij allen riepen na elkaar uit: "Te Varanasi, in het hertenpark van Isipatana, is het onvergelijkbare wiel der leer in beweging gebracht door de Gezegende. En het kan niet tot stilstand gebracht worden door boeteling of brahmaan, god, Mara, Brahma of iemand anders in de wereld."

En deze woorden werden ook vernomen door de Brahmas van de Brahma-pārisajja-sfeer, de Brahmas van de Brahma-purihita-sfeer, de Brahmas van de Mahā Brahmā-sfeer, de Brahmas van de Paritābha-sfeer, de Brahmas van de Ābhassara-sfeer, de Brahmas van de Paritasubha-sfeer, de Brahmas van de Appāmanasubha-sfeer, de Brahmas van de

Subhakinha-sfeer, de Brahmas van de Vehapphala-sfeer, de Brahmas van de Āviha-sfeer, de Brahmas van de Ātappa-sfeer, de Brahmas van de Sudassa-sfeer, de Brahmas van de Sudassī-sfeer en de Brahmas van de Akanittha-sfeer. En allen riepen zij na elkaar uit: "Te Varanasi, in het hertenpark van Isipatana, is het onvergelykbare wiel der leer in beweging gebracht door de Gezegende. En het kan niet tot stilstand gebracht worden door boeteling of brahmaan, god, Mara, Brahma of iemand anders in de wereld."

Op dat ogenblik verspreidde zich over de hele Brahma-sfeer de roep dat het wiel der waarheid in beweging was gebracht. Het systeem van de 10.000 werelden sidderde, trilde en beefde. En een onbegrensde, verheven schittering die de glans van de goden overtrof, verscheen in de wereld.

Anattā, het kenmerk van niet-zelf

Na deze toespraak over de vier edele waarheden onderwees de Verhevene de vijf asceten verder met een toespraak over het kenmerk van niet-zelf (*anatta*). Hij had er eerder al in het kort over gesproken met Mucalinda.

“Monniken, vorm⁴⁶ is niet-zelf. Als vorm een zelf was, zou men de vorm kunnen laten zijn zoals men wenste. Maar omdat vorm geen zelf is, daarom leidt ze tot *dukkha*, onvoldaanheid, en daarom kan men niet ermee handelen zoals men wenst.

Monniken, gevoel is niet-zelf. Als gevoel het zelf was, zou men het gevoel kunnen laten zijn zoals men

⁴⁶ Vorm (*rūpa*) is omschreven in termen van de vier grote elementen, namelijk: aarde (vastheid), water (cohesie), vuur (hitte, vertering) en lucht (beweging).

wenste. Maar omdat gevoel niet-zelf is, daarom leidt het tot *dukkha*, onvoldaanheid, en daarom kan men niet ermee handelen zoals men wenst.

Monniken, waarneming is niet-zelf. Als waarneming het zelf was, zou men de waarneming kunnen laten zijn zoals men wenste. Maar omdat waarneming niet-zelf is, daarom leidt ze tot *dukkha*, onvoldaanheid, en daarom kan men niet ermee handelen zoals men wenst.

Monniken, geestelijke formaties⁴⁷ zijn niet-zelf. Als geestelijke formaties een zelf waren, zou men de geestelijke formaties kunnen laten zijn zoals men wenste. Maar omdat geestelijke formaties niet-zelf zijn, daarom leiden ze tot *dukkha*, onvoldaanheid, en daarom kan men niet ermee handelen zoals men wenst.

⁴⁷ Geestelijke formaties zijn o.a. besluit, wil, gedachten, afkeer, sympathie, enz.

Monniken, bewustzijn is niet-zelf. Als bewustzijn een zelf was, zou men het bewustzijn kunnen laten zijn zoals men wenste. Maar omdat bewustzijn niet-zelf is, daarom leidt het tot *dukkha*, onvoldaanheid, en daarom kan men niet ermee handelen zoals men wenst.”

“Monniken, wat menen jullie: is vorm blijvend of niet-blijvend?” – “Ze is niet-blijvend, Eerwaarde Heer.” – “Welnu, wat niet-blijvend is, is dat smartelijk of prettig?” – “Het is smartelijk, Eerwaarde Heer.” – “Welnu, wat niet-blijvend is, wat smartelijk is omdat het onderhevig is aan verandering, kan men dat als volgt beschouwen: ‘Dit is van mij, dit ben ik, dit is mijn zelf’?” – “Neen, Eerwaarde Heer.”

“Monniken, op gelijke wijze is het met gevoel, waarneming, geestelijke formaties en bewustzijn. Ook daarvan kan men niet zeggen: ‘Dit is van mij, dit ben ik, dit is mijn zelf.’

Monniken, zo moet met juist begrip elke soort van vorm - hetzij vroeger, toekomstig of tegenwoordig ontstaan, hetzij ruw of fijn, inwendig of uitwendig,⁴⁸ hetzij laag of verheven, veraf of nabij - worden beschouwd zoals ze werkelijk is, namelijk: 'Dit is niet van mij, dit ben ik niet, dit is niet mijn zelf.'

En ook elke soort van gevoel, van waarneming, van geestelijke formaties en van bewustzijn moet aldus worden beschouwd zoals ze werkelijk is, namelijk: 'Dit is niet van mij, dit ben ik niet, dit is niet mijn zelf.'

Monniken, wanneer een edele volgeling die de waarheid heeft vernomen, op die manier ziet, wendt hij zich af van vorm. En ook wendt hij zich af van

⁴⁸ inwendig of uitwendig: d.w.z. bij de beschouwer zelf of bij anderen.

gevoel, waarneming, geestelijke formaties en bewustzijn.⁴⁹

Wanneer hij zich afwendt, ebt de hartstocht weg. Met het wegebben van de hartstocht is hij bevrijd. En wanneer hij bevrijd is, is er het zekere weten dát hij bevrijd is. En met de gedachte: 'Volbracht is wat volbracht kan worden, niets gaat meer hierboven uit,' begrijpt hij dat het heilige leven vervuld is."

Dit is wat de Gezegende zei. De monniken waren blij en verheugden zich over zijn woorden.

Zoals voorheen vermeld, had Kondañña al het eerste niveau van heiligheid bereikt. Door de leerrede over het kenmerk van niet-zelf werden hij en de

⁴⁹ d.w.z. hij beschouwt ze niet meer als eigendom, als tot zichzelf behorende. Hij laat ze los; ze raken hem niet meer.

overige vier asceten volledig bevrijd van de smetten. Hun harten waren gebracht tot het vierde en laatste niveau van heiligheid. Zij hechtten zich nergens meer aan.⁵⁰

En die monniken die zelf aan geboorte, ziekte, ouderdom, dood en onreinheid onderhevig waren, die in het bestaan daarmee het lijden inzagen en die de vrije, onvergelojkbare innerlijke vrede, de uitdoving zochten, zij vonden de geboortevrije, ziektevrije, ouderdomvrije, doodvrije en onreinheidvrije, onvergelojkbare innerlijke vrede, de uitdoving, Nibbāna. En bij hen ontstond het weten, het inzicht: "Onverstoortbaar is onze bevrijding, dit is de laatste geboorte; er is geen verder bestaan meer."⁵¹

⁵⁰ S.XXXII.59.

⁵¹ M.26.

Er waren toen zes Arahants, volmaakte heiligen in de wereld, namelijk de Boeddha en die vijf asceten.⁵²

In het voorgaande is maar heel weinig onderwezen dat speciaal voor leden van de Sangha bedoeld is. En ook de leerrede over *anattā* is door lekenvolgelingen te begrijpen.⁵³ *Attā*, een zelf, was een begrip en *anattā* is de ontkenning ervan.

Het Pali woord *atta* heeft o.a. de betekenis van zelf, ziel. *Atta* wordt beschreven als een klein wezen in de vorm van een mannetje. Dat wezentje zou in gewone tijden in het hart wonen. Bij de dood ontsnapt

⁵² Ñānamoli Thera (tr.): *Three Cardinal Discourses of the Buddha*. 1. The First Sermon; 2. The Sermon on Not-Self; 3. The Fire Sermon. (2nd ed.) Kandy 1972. The Wheel No. 17; Vin.Mv.Kh.1.

⁵³ De Boeddha sprak over *anatta* voor het eerst in de vijfde week na de Verlichting, met Mucalinda.

het uit het lichaam en blijft dan een eigen eeuwig leven leiden. Een 'ziel' was volgens algemeen geloof dus iets dat blijvend was, onveranderlijk, niet beïnvloed door verdriet. Onder *atta* verstond men toen het denkend, voelend en willend deel van de mens; het levensbeginsel in de mens, ziel. Men dacht dat dit deel onvergankelijk was, blijvend.

De leer van de Boeddha verwerpt dergelijke theorieën en verschilt zo van andere religies en levensbeschouwingen. Volgens de leer van de Boeddha heeft een levend wezen geen ziel, geen levensbeginsel, geen onveranderlijk centrum waaruit alles wordt bestuurd. Dat is de leer van *anatta*.

Anatta, het tegendeel van *atta*, wordt vertaald met niet-zelf, onpersoonlijk, niet ik, het zijn zonder levensbeginsel.

Het inzien van *anatta* is heel belangrijk. Het is het inzien dat er geen blijvende kern is, dat een mens niet blijft zoals hij is, maar dat hij steeds verandert. Het is de bevrijding van de mening dat men een blijvend, onveranderlijk wezen is.

De Boeddha onderwees dat alle verschijnselen zonder een zelf zijn. Er is geen kern, geen zelf, nergens, niet ergens binnenin en niet ergens buiten. Dat was toen en is ook nu nog steeds heel tegengesteld aan wat de gangbare gedachtengang is. Er is geen ziel die van het ene leven verhuist naar een ander leven. Geen enkel samengesteld iets en niemand blijft eeuwig bestaan. - Dit heet het kenmerk van *anattā* (niet-zelf).

Met *anattā* hangen samen de begrippen leegte en persoonlijkheid.

Leegte, suññatā

Onder leegte of leegheid wordt verstaan het leeg zijn van iets, het niet aanwezig zijn van iets. Leegte is altijd kenbaar door de 'omgeving', door datgene wat wel aanwezig is.

De mens (en elk levend wezen) heeft geen innerlijke blijvende kern, m.a.w de mens is leeg van eigenheid, leeg van iets dat hij zijn eigen kan noemen, leeg van een onveranderlijke kern. Er is niets waarvan de mens kan zeggen: "Kijk, dat is nu het onveranderlijke, blijvende wezen binnen in mij: dat ben ik en zo blijf ik."

Vormen, gevoelens, waarnemingen, geestelijke formaties (zoals besluit, wil, aandacht, vertrouwen, gedachten), en bewustzijn zijn niet zelf. Ze ontstaan en vergaan weer, afhankelijk van oorzaken. Ons

lichaam en onze gedachten en gevoelens zijn niet van ons. We kunnen niet zeggen dat ze ons toebehoren.

persoonlijkheid

De vijf groepen van bestaan waaraan men hecht, die worden persoonlijkheid genoemd. Ze worden ook groeperingen van hechten genoemd. Het zijn:

1. de groepering van vorm, de bestaansgroep van vorm waaraan men hecht;
2. de groepering van gevoel, de bestaansgroep van gevoel waaraan men hecht;
3. de groepering van waarneming, de bestaansgroep van waarneming waaraan men hecht;
4. de groepering van de formaties, de bestaansgroep van de formaties waaraan men hecht; en

5. de groepering van het bewustzijn, de bestaansgroep van het bewustzijn waaraan men hecht.

Deze vijf groepen van bestaan waaraan wordt gehecht, wortelen in hebberigheid.

De vijf khandhas, de lichamelijke en geestelijke componenten van persoonlijkheid, zijn noch individueel noch als totaal het zelf. Ook in hart en geest kan nergens een zelf of een identiteit gevonden worden. Wat als een blijvend zelf wordt ondervonden, is niets meer dan een schijn-persoonlijkheid ontstaan door onwetendheid en illusie - vergankelijk, onstabiel, voorzien van *dukkha*.

Zijn of niet zijn is wat de grote menigte denkt. Maar de Boeddha ontdekte het afhankelijke (of oorzakelijke) ontstaan. Hij wees erop dat de bewering "zijn of niet zijn" niet juist is. 'Alles is', dat is het ene

einde. 'Alles is niet', dat is het andere einde. Deze twee einden moeten vermeden worden.

De bekering van Yasa

Na de bekering van de vijf asceten bracht de Boeddha de regentijd⁵⁴ door in het hertenpark te Isipatana. Op zekere avond ging Yasa, de zoon van een rijke koopman, naar dit hertenpark. De Verhevene

⁵⁴ De regentijd (*vassa*) is een periode van drie maanden waarin bhikkhus op één plaats verblijven en niet kunnen rondtrekken, ofschoon zij al hun gewoonlijke verplichtingen mogen vervullen als die plichten hen tenminste niet ervan afhouden om 's nachts weer in hun klooster terug te zijn. In speciale omstandigheden mogen zij zelfs gedurende zeven dagen afwezig zijn van hun klooster of van de verblijfplaats waar zij volgens hun gelofte de regentijd moeten doorbrengen. Omdat de bhikkhus in deze tijd zich niet meer dan gebruikelijk terugtrekken van omgang met leken, tenzij zij al hun tijd aan meditatie besteden, moet *vassa* letterlijk vertaald worden met 'regentijd', terwijl *vassavasa* beter letterlijk vertaald kan worden met 'regen-residentie', 'verblijfplaats in het regenseizoen'. De weergave met 'regen-retraite' of 'vastentijd' voor *vassa* is niet juist. - Voor meer informatie hierover, zie: Khantipâlo, Bhikkhu: *Lay Buddhist Practice : The Shrine Room; Uposatha Day; Rains Residence*. Kandy 1974. The Wheel No. 206/207, pag. 59-63.

liep er op en neer, zag Yasa aankomen en maakte een zitplaats voor hem gereed. Hij nodigde hem uit er te komen zitten. Yasa nam de uitnodiging aan en de Verhevene onderwees hem in de leer.

De moeder van Yasa merkte zijn afwezigheid en ging naar haar man die daarop de voetsporen van Yasa volgde tot in het hertenpark. Ook hij werd er door de Boeddha onderwezen. Hij begreep de leer vlug en nam zijn toevlucht tot het Drievoudige Juweel: de Boeddha, de leer en de Orde. Hij bereikte daar al het eerste niveau van heiligheid; hij werd een in-de-stroom-getredene (*sotapanna*). Ook Yasa begreep de leer en hij werd vrij van alle smetten; hij bereikte het hoogste niveau van heiligheid, *arahatta*.

De vrouw en de moeder van Yasa wachtten tevergeefs. Zij gingen naar het hertenpark en ook zij werden er onderwezen. Zij werden de eerste vrouwelijke lekenvolgelingen.

Vier vrienden van Yasa hoorden van zijn bekering en omdat zij van mening waren dat het geen gewone leer kon zijn, gingen zij eveneens naar de Verhevene toe. Zij werden Arahants, volmaakte heiligen. Vijftig andere vrienden van Yasa volgden en ook zij werden volmaakte heiligen. Er waren toen in totaal 61 heiligen (Arahants) in de wereld.⁵⁵

Het verspreiden van de leer

Toen het regenseizoen ten einde liep, sprak de Meester zijn directe discipelen - die allen volledig bekwaam waren om anderen te onderwijzen - toe met de volgende woorden: "Monniken, ik ben bevrijd van alle boeien, zowel menselijke als goddelijke. Gaat nu

⁵⁵ Piyadassi 1970, The Wheel No. 5ab; Vin.Mv.Kh.1.

en trekt rond voor het heil en geluk van velen, uit mededogen met de wereld, tot welzijn, heil en geluk van goden en mensen. Laten niet twee van jullie in dezelfde richting gaan. Verkondigt de leer die uitstekend is in het begin, uitstekend in het midden en uitstekend aan het einde. Verkondigt de leer in haar eigen zin en haar eigen wijze; verkondigt ze naar bedoeling en naar de letter. Toont de leer die volkomen volmaakt is. Verkondigt het leven van zuiverheid, het heilige leven dat volmaakt en zuiver is. Er zijn wezens met weinig stof in hun ogen die verloren zullen gaan als zij de leer niet horen. Zij zullen de leer begrijpen. Ook ik zal op weg gaan en wel naar Uruvela, naar Senanigāma, om de leer te onderwijzen.⁵⁶ Na afloop

⁵⁶ Piyadassi 1970, The Wheel No. 5ab; Vin.Mv.Kh.1. Zie ook: Piyadassi Thera: *Aspects of Buddhism*. (repr.) Kandy 1976, Bodhi Leaves No. B 21; en D.14.

van zes jaar moeten jullie weer samenkomen om op plechtige wijze de orde-regels⁵⁷ op te zeggen.”

Toen vertrokken al die monniken, op één en dezelfde dag. En steeds na afloop van een jaar verkondigden godheden dat een jaar verstreken was en hoeveel jaren er nog over waren.⁵⁸

De drie kenmerken van het leven, - namelijk dat alle formaties vergankelijk zijn (*anicca*), dat alle formaties niet tevredenstellend zijn, dat ze aan leed onderworpen zijn (*dukkha*), dat alle dingen zonder een zelf zijn (*anattā*) - die kenmerken doorschouwde de Volmaakte en hij maakte ze duidelijk en openbaar. Ze zijn in veel toespraken behandeld en uitgelegd. Hij legde ook uit dat er een manier is om aan *dukkha*, leed een einde te maken.

⁵⁷ orde-regels = *patimokkha*.

⁵⁸ D.14.

Met zijn discipelen trok de Boeddha rond over de hoofd- en zijwegen van India en omvatte allen binnen de aura van zijn grenzeloze mededogen en wijsheid. Zijn hele verdere leven besteedde de Boeddha om zijn leer in alle facetten te onderwijzen. Hij sprak met geleerden en koningen, maar ook met bedelaars en niet zo heel snuggere mensen. En soms begrepen de minder bedeelde zijn leer eerder dan de geleerde mensen.

De Boeddha leerde niet alleen wat en hoe er gedacht en gehandeld moet worden om de hoogste innerlijke vrijheid te verkrijgen, maar ook de redenen waarom. Al spoedig had hij veel aanhangers, mannelijke en vrouwelijke lekenvolgelingen, monniken en nonnen.

De Boeddha heeft aangetoond dat elk mens, iedereen datgene kan bereiken wat hijzelf ook heeft

bereikt, namelijk de bevrijding van alle *dukkha*,
onvoldaanheid, frustratie.

Ken uzelf

Na te Isipatana de leer te hebben verkondigd,
ging de Boeddha via Varanasi weer op weg naar

Uruvela. Onderweg ontmoette hij een groep van dertig vrienden die zich samen met hun echtgenotes vermaakten in het bos. Eén van hen was niet getrouwd en daarom was een vrouw van lichte zeden voor hem meegebracht. Maar die vrouw stal zijn eigendom en liep ermee weg toen zij zich amuseerden. Zijn vrienden hielpen hem bij het zoeken naar haar. De Verhevene zat juist aan de voet van een boom toen zij aankwamen. Op de vraag of hij een vrouw had gezien, gaf hij ten antwoord dat het beter voor hen was om op zoek te gaan naar zichzelf⁵⁹ in plaats van naar die vrouw te zoeken. En hij onderwees de leer. Zij allen werden bhikkhus.⁶⁰

⁵⁹ Zelfkennis is het begin van alle wijsheid.

⁶⁰ Vin.Mv.Kh.1.

De gebroeders Kassapa

In etappes reisde de Boeddha verder en tenslotte kwam hij te Uruvela aan. Daar leefden toen drie asceten, allen met naam Kassapa. Samen hadden zij 900 volgelingen. De Boeddha verrichtte wonderbaarlijke daden waardoor zij bekeerd werden. Zij allen werden in de Orde opgenomen.⁶¹

De dochters van Mara

Daarna vertoefde de Verhevene bij de Ajapala Nigrodha boom aan de oevers van de rivier Neranjara. De dochters van Mara probeerden de Boeddha daar te

⁶¹ Vin.Mv.Kh.1.

verleiden, in verschillende gedaantes, maar natuurlijk tevergeefs.⁶²

De vuur-toespraak

Van Uruvela ging de Verhevene samen met 1000 bhikkhus naar Gayāsīsa, nabij Gayā. Daar onderwees hij de monniken met de Vuur-toespraak.

“Monniken, alles staat in vuur en vlam, alles staat in brand. De betekenis hiervan nu is als volgt. Het oog staat in brand; vormen staan in brand. In brand staat het oogbewustzijn; dit is het bewustzijn dat ontstaat in afhankelijkheid van oog en vorm. In brand staat oogcontact; dit is het samenvallen van oog, vorm en bewustzijn. In brand staat ook alwat

⁶² S.IV.24-25.

ontstaat met oogcontact als noodzakelijke voorwaarde en wat als prettig of als pijnlijk of als neutraal gevoeld wordt.

En waarmee staat dit alles in vuur en vlam, waarmee gloeit het? Het gloeit met het vuur van begeerte, met het vuur van afkeer en met het vuur van illusie. Ik zeg dat het gloeit met geboorte, ouderdom en dood, met leed, geweeklaag, pijn, zorg en wanhoop.

Het oor staat in brand; geluiden staan in brand. In brand staat het oorbewustzijn; dit is het bewustzijn dat ontstaat in afhankelijkheid van oor en geluid. In brand staat oorcontact; dit is het samenvallen van oor, geluid en bewustzijn. In brand staat ook alwat ontstaat met oorcontact als noodzakelijke voorwaarde en wat als prettig of als pijnlijk of als neutraal gevoeld wordt.

En waarmee staat dit alles in vuur en vlam,
waarmee gloeit het? Het gloeit met het vuur van
begeerte, met het vuur van afkeer en met het vuur
van illusie. Ik zeg dat het gloeit met geboorte,
ouderdom en dood, met leed, geweeklaag, pijn, zorg
en wanhoop.

De neus staat in brand; geuren staan in brand.
In brand staat het neusbewustzijn; dit is het
bewustzijn dat ontstaat in afhankelijkheid van neus en
geuren. In brand staat neuscontact; dit is het
samenvallen van neus, geluiden en bewustzijn. In
brand staat ook alwat ontstaat met neuscontact als
noodzakelijke voorwaarde en wat als prettig of als
pijnlijk of als neutraal gevoeld wordt.

En waarmee staat dit alles in vuur en vlam,
waarmee gloeit het? Het gloeit met het vuur van
begeerte, met het vuur van afkeer en met het vuur
van illusie. Ik zeg dat het gloeit met geboorte,

ouderdom en dood, met leed, geweeeklaag, pijn, zorg en wanhoop.

De tong staat in brand; smaken staan in brand. In brand staat het tongbewustzijn; dit is het bewustzijn dat ontstaat in afhankelijkheid van tong en smaken. In brand staat tongcontact; dit is het samenvallen van tong, smaken en bewustzijn. In brand staat ook alwat ontstaat met tongcontact als noodzakelijke voorwaarde en wat als prettig of als pijnlijk of als neutraal gevoeld wordt.

En waarmee staat dit alles in vuur en vlam, waarmee gloeit het? Het gloeit met het vuur van begeerte, met het vuur van afkeer en met het vuur van illusie. Ik zeg dat het gloeit met geboorte, ouderdom en dood, met leed, geweeeklaag, pijn, zorg en wanhoop.

Het lichaam staat in brand; aanrakingen staan in brand. In brand staat het lichaambewustzijn; dit is

het bewustzijn dat ontstaat in afhankelijkheid van lichaam en aanrakingen. In brand staat lichaamcontact; dit is het samenvallen van lichaam, aanraking en bewustzijn. In brand staat ook alwat ontstaat met lichaamcontact als noodzakelijke voorwaarde en wat als prettig of als pijnlijk of als neutraal gevoeld wordt.

En waarmee staat dit alles in vuur en vlam, waarmee gloeit het? Het gloeit met het vuur van begeerte, met het vuur van afkeer en met het vuur van illusie. Ik zeg dat het gloeit met geboorte, ouderdom en dood, met leed, geweeklaag, pijn, zorg en wanhoop.

De geest staat in brand; gedachten staan in brand. In brand staat het geestbewustzijn; dit is het bewustzijn dat ontstaat in afhankelijkheid van geest en gedachten. In brand staat geestcontact; dit is het samenvallen van geest, gedachten en bewustzijn. In

brand staat ook alwat ontstaat met geestcontact als noodzakelijke voorwaarde en wat als prettig of als pijnlijk of als neutraal gevoeld wordt.

En waarmee staat dit alles in vuur en vlam, waarmee gloeit het? Het gloeit met het vuur van begeerte, met het vuur van afkeer en met het vuur van illusie. Ik zeg dat het gloeit met geboorte, ouderdom en dood, met leed, geweeeklaag, pijn, zorg en wanhoop.

Monniken, wanneer een edele volgeling die de waarheid heeft gehoord, aldus ziet, dan vindt hij vervreemding in het oog en dan vindt hij vervreemding in vormen. Hij vindt vervreemding in oogbewustzijn; hij vindt vervreemding in oogcontact; en ook vindt hij vervreemding in alwat ontstaat met oogcontact als noodzakelijke voorwaarde en wat als prettig of als pijnlijk of als neutraal gevoeld wordt.

En evenzo vindt hij vervreemding in het oor, in geluiden, in oorbewustzijn, in oorcontact en in het gevoel dat ontstaat met oorcontact als noodzakelijke voorwaarde.

Hij vindt vervreemding in de neus, in geuren, in neusbewustzijn, in neuscontact en in het gevoel dat ontstaat met neuscontact als noodzakelijke voorwaarde.

Hij vindt vervreemding in de tong, in smaken, in tongbewustzijn, in tongcontact en in het gevoel dat ontstaat met tongcontact als noodzakelijke voorwaarde.

Hij vindt vervreemding in het lichaam, in aanrakingen, in lichaambewustzijn, in lichaamcontact en in het gevoel dat ontstaat met lichaamcontact als noodzakelijke voorwaarde.

Hij vindt vervreemding in de geest, in gedachten en ideeën, in geestbewustzijn, in

geestcontact en in het gevoel dat ontstaat met geestcontact als noodzakelijke voorwaarde.

Kortom, wanneer een edele volgeling de waarheid ziet, dan vindt hij vervreemding in de zintuigen en in de erbij behorende objecten. Hij vindt vervreemding in zintuigbewustzijn, het bewustzijn dat ontstaat in afhankelijkheid van zintuig en bijbehorend object. Hij vindt vervreemding in alwat ontstaat met zintuigcontact als noodzakelijke voorwaarde en wat als prettig of als pijnlijk of als neutraal gevoeld wordt.

Wanneer hij vervreemding vindt, sterft het vuur van de hartstocht geleidelijk af. Met het geleidelijk afsterven van hartstocht is hij bevrijd. Wanneer hij bevrijd is, is er de kennis, het weten dát hij bevrijd is. Hij begrijpt dat zijn taak is volbracht. 'Geboorte is uitgedoofd; het heilige leven is geleefd. Er gaat niets meer boven dit uit.' Zo beseft hij dan."

Aldus sprak de Verhevene. De monniken waren blij en verheugden zich over zijn woorden. Gedurende deze toespraak werden de harten van al die monniken bevrijd van de smetten. Zij hechtten zich nergens meer aan. Allen waren heiligen geworden. De vuren van hun passies, van begeerte, afkeer en illusie waren definitief uitgedoofd.⁶³

⁶³ S.XXXV.28. - Hier is een duidelijke omschrijving van Nibbāna reeds in dit leven. De uiteindelijke bevrijding van alle lijden bestaat in onthechting, het loslaten, zich nergens aan hechten. Ze bestaat in het doven van het vuur van verlangen naar iets of het vuur van afkeer van iets. Door het opheffen van alle onwetendheid komt de waarheid in ons aan het licht. Daardoor zien wij dat er geen enkele reden is om ons ergens aan te hechten: alles is immers veranderlijk, vergankelijk, veroorzaakt, niet alleen 'het andere' maar ook wijzelf. Hoe dit gerealiseerd kan worden, heeft de Boeddha onderwezen.

Koning Bimbisāra schenkt het Veluvana-park

Van Gayāsīsa ging de Boeddha verder naar Rājagaha. Daar vertoefde hij in het park met jonge bomen bij het Supatthita heiligdom. Dit kwam koning Seniya Bimbisāra van Magadha ter ore. Met een groot gevolg ging de koning naar de Verhevene toe die de leer onderwees.

Veel personen van het koninklijk gevolg kregen volmaakt vertrouwen in de Boeddha en diens leer;⁶⁴ de overigen werden lekenvolgelingen. Ook koning Bimbisara kreeg volmaakt vertrouwen in de leer. En hij schonk zijn bamboepark Veluvana aan de Boeddha en de Orde. Want dat park lag niet te veraf en niet te

⁶⁴ Zij bereikten het eerste niveau van heiligheid.

dichtbij de stad; men kon er ongestoord vertoeven. En de Verhevene nam dat park aan.⁶⁵

Bezoek aan Kapilavatthu

Koning Suddhodana vernam het nieuws van de Verlichting van zijn zoon. En hij zond Kāludāyī, de zoon van een van zijn ministers, naar Rājagaha waar de Boeddha toen vertoefde, om hem over te halen Kapilavatthu te bezoeken. Voordat Kāludāyī zijn boodschap kon overbrengen, werd hij eerst een bhikkhu. En pas op het einde van de winter - het was

⁶⁵ Vin.Mv.Kh.1.

de eerste na de Verlichting - vertelde hij wat hem door koning Suddhodana was opgedragen.⁶⁶

De Verhevene ging toen in etappes van Rājagaha naar Kapilavatthu en verbleef er in het Nigrodha-park.⁶⁷

Het tweelingwonder

De Sakyas die bekend stonden om hun trotse houding, waren niet van plan aan de Verhevene eerbied te bewijzen. Om de trots van zijn verwanten te breken, verrichtte de Boeddha het tweelingwonder: door zijn bovennatuurlijke kracht schiep hij midden in

⁶⁶ Khantipālo, Phra (comp.) *The Splendour of Enlightenment (sambodhipabhā-sakathā). A Life of the Buddha*. Vol. 2, Bangkok 2530/1987, p. 54-57; Ñānamoli, Bhikkhu: *The Life of the Buddha according to the Pali Canon*. (2nd ed.). Kandy 1978, p. 75-76.

⁶⁷ Vin.Mv.Kh.1.

de lucht een klooster van juwelen. In dat klooster wandelde hij op en neer en verkondigde de leer. Stromen van vuur en water kwamen bij die gelegenheid vanaf zijn ledematen, in een V-vorm. Terstond waren de harten van zijn verwanten begiftigd met vertrouwen. En te beginnen met koning Suddhodana brachten allen hem eer. Daarna viel op zijn verzamelde verwanten een regenbui en hierover ontstond een discussie onder de menigte. De Boeddha zei dat het niet de eerste keer was dat een regenbui op zijn bijeen gekomen verwanten gevallen was. Hetzelfde gebeurde ook in een vroegere staat van bestaan. Dit had betrekking op de Vessantara-jataka.⁶⁸

Het rondgaan voor aalmoezen

⁶⁸ Jataka 547.

Na hem de leer te hebben horen verkondigen, vertrokken zijn verwanten. Maar door niet één werd de Leraar uitgenodigd. Bij de koning kwam weliswaar de gedachte op: "Waarheen zal mijn zoon gaan als hij niet naar mijn huis komt?"; maar hij ging naar het paleis zonder hem uit te nodigen. Toen hij evenwel de koninklijke residentie bereikte, liet hij rijstgruwel en andere soorten voedsel klaarmaken voor een grote hoeveelheid monniken. En ook liet hij zitplaatsen voor hen gereed maken.

Toen de Leraar op de volgende dag de stad betrad om aalmoezen te ontvangen, dacht hij bij zichzelf: "Betraden de Boeddhas van het verleden bij het ingaan van de stad van hun vader rechtstreeks het huis van hun verwanten of gingen zij van huis tot huis in reguliere orde, om aalmoezen te ontvangen?" De Leraar nam waar dat zij steeds van huis tot huis gingen en ook hij begon aan het eerste huis en ging

van deur tot deur, waarbij hij aalmoezen ontving. Men deelde dit aan de koning mede. Deze ging vlug uit zijn residentie, wierp zichzelf voor de Leraar neer en zei: "Zoon, waarom verneder je mij? Ik ben overweldigd door schaamte om je van huis tot huis te zien gaan voor aalmoezen. Juist in deze stad hier zou het voor jou niet passend zijn om zoiets te doen, zelfs al ging je in een gouden draagstoel om aalmoezen te vergaren. Het is een grote schande voor mij. Waarom doe je zoiets?" – "Grote koning, ik maak u niet tot schande; ik houd alleen maar de traditie van mijn afstamming hoog." – "Maar dierbare zoon, is het een traditie van mijn afstamming om in levensonderhoud te voorzien door van huis tot huis te gaan en aalmoezen te vergaren?" – "Neen, grote koning, dat is geen traditie van uw afstamming, maar het is wel een traditie van mijn afstamming. Want ontelbare duizenden Boeddhas zijn van huis tot huis gegaan en ontvingen er

aalmoezen; en zo hebben zij in hun levensonderhoud voorzien.”⁶⁹

En hij sprak nog de volgende regels: “Wees niet onoplettend wanneer u bij de deur staat voor aalmoezen. Beschouw deze oefening zorgvuldig. Oefen deze praktijk zorgvuldig uit en niet onzorgvuldig. Degene die dit uitoefent, leeft gelukkig zowel in deze als in de volgende wereld.”⁷⁰

Op het einde van deze les was de koning gevestigd in de vrucht van bekering. Ook het aanwezige gezelschap profiteerde van de les.⁷¹

⁶⁹ Burlingame, Eugene Watson (tr.): ‘The Buddha visits Kapila,’ *Buddhist Legends*, London 1979, Book 13, Story 2 (Vol. 30, p. 2-4; Khantipâlo, Vol. 2. 2530/1987, p. 61-62.

⁷⁰ Dhp.168-169, in: Nârada Thera: *The Dhammapada : Pali Text and translation with stories in brief and notes*. (3rd ed.). Colombo 2522-1978, p. 153-154.

⁷¹ zie noot 68.

Prins Nanda

Na de eerste ceremoniële maaltijd in het paleis van zijn vader preekte de Verhevene het geboorteverhaal van Dhammapāla. En de koning bereikte het derde niveau van heiligheid. Tegelijkertijd verkreeg koningin Mahā-Pajāpatī het eerste niveau van heiligheid.

Prins Nanda, de enige zoon van Mahā-Pajāpatī, zou juist op die dag trouwen. Toen de Boeddha na de maaltijd opstond, gaf hij zijn nap aan Nanda, waarna hij vertrok. Prins Nanda wist niet wat te doen en volgde de Verhevene met de nap. Toen zij bij de verblijfplaats van de Boeddha aankwamen, vroeg deze

of Nanda het leven in huis wilde opgeven. Meer uit eerbied dan uit overtuiging stemde de prins toe.⁷²

Begroeting door Yasodharā

Toen de Boeddha voor het eerst bij het paleis van koning Suddhodana aankwam, kwamen allen, behalve prinses Yasodharā, zijn echtgenote, aan hem hun eerbied betonen. Zij dacht: “Als er enige deugdzaamheid in mij is, zal de Edele Heer zelf beslist in mijn tegenwoordigheid komen. Dan zal ik hem eerbied betonen.”

En toen de Boeddha in gezelschap van de koning en twee van zijn discipelen het vertrek van Yasodharā betrad en op de gereedgemaakte zitplaats

⁷² Ñānamoli 1978, p. 77. - Hoe het verder ging met Nanda, zie: [Udana 3.2.](#)

ging zitten, kwam Yasodharā, omvatte zijn enkels en betoonde haar eerbied door haar hoofd op zijn voeten te plaatsen. De Verhevene had aanwijzingen gegeven dat zij hem mocht groeten zoals zij dat wenste.

Koning Suddhodana maakte toen opmerkingen over haar grote liefde en zei: "Heer, toen mijn schoondochter hoorde dat u gele gewaden droeg, kleetde zij zichzelf ook in het geel. Toen zij vernam dat u slechts één maaltijd per dag gebruikte, deed ook zij hetzelfde. Toen zij hoorde dat u hoge bedden had opgegeven, ging zij op een laag bed liggen. Toen zij vernam dat u bloemenkransen en reukwerk had opgegeven, gaf ook zij die op. Toen haar verwanten boodschappen zonden om mee te delen dat zij haar zouden onderhouden, keek zij zelfs niet naar een enkele van hen. Zó deugdzaam is mijn schoondochter."

De Boeddha zei toen: "Niet alleen in dit bestaan, maar ook in een voorgaand bestaan hield zij

van mij.” Hij verwees toen naar de Candakinnara Jataka.⁷³

De vaderlijke erfenis voor Rāhula

Op de zevende dag van zijn bezoek te Kapilavatthu gebruikte de Boeddha weer de maaltijd in het paleis van zijn vader. Prinses Yasodharā zei toen aan Rāhula: “Dit is je vader, Rāhula. Ga hem je erfenis vragen.” De kleine Rāhula ging naar de Verhevene, bleef voor hem staan en zei: “Uw schaduw is aangenaam, asceet.” De Meester rees van zijn zitplaats op en toen hij het paleis verliet, volgde Rāhula hem. En zoals hem door zijn moeder was

⁷³ *Advice to Rahula. Four Discourses of the Buddha.* (2nd impr.) Kandy 1974, The Wheel No. 33; Weerasinghe, G.D.: *Women in Ancient India.* Kandy 1970, Bodhi Leaves No. B 47.

gevraagd, zei hij aan de Boeddha: "Geef mij mijn erfenis, asceet." Daarop wendde de Meester zich tot zijn discipel Sariputta en sprak: "Geef hem de wijding, Sariputta."

Aldus werd de kleine Rāhula een novice (*sāmanera*) op zesjarige leeftijd. Maar sindsdien werden, op verzoek van koning Suddhodana, geen wijdingen meer gegeven aan minderjarigen zonder de toestemming van de ouders.⁷⁴

Nalaka

Zoals voorheen vermeld,⁷⁵ werd de Brahmanen-jongeling Nalaka door zijn oom, de ziener Asita, onderwezen en tot de onvergelijkbare verheven

⁷⁴ Vin.Mv.Kh.1; *Advice to Rahula* 1974.

⁷⁵ Zie: [De ziener Asita](#), alinea 5.

leer gevoerd, opdat hij in de toekomst de hoogste reinheid zou zien.

Nalaka, rijkelijk met een schat van goede werken voorzien, wachtte op de Overwinnaar. En hij leefde met bedachtzame zinnen. Toen hij de roep had gehoord van de Overwinnaar die het edele wiel had gedraaid, ging hij naar hem toe. Vol vreugde zag hij de vorst der zieners. En aan de beste wijze vroeg hij naar de beste manier van leven van de wijze. Hiermee vervulde hij de taak die hem door zijn oom Asita, de edele met het goede hart, was onderwezen. En Nalaka zei: "Getrouw bevestigd vind ik het gezegde dat Asita mij achterliet. Daarom vraag ik u, Gotama, die een meester-kenner bent van alle dingen: verkondig mij die van huis vertrokken ben en de bedelgang verkoos, verkondig mij, o wijze, de levensregel van de *muni*, dit hoogste pad."

En de Verhevene sprak: "Ik zal je de levensregel van de wijze tonen, een levensregel die moeilijk te verrichten is, moeilijk steeds na te volgen. Welnu, ik zal ze je verkondigen. Wees jij nu vastbesloten en wees sterk. Bewaar het evenwicht van de geest⁷⁶ in het dorp. Wanneer op je gescholden wordt, bescherm dan je hart tegen ergernis, erger je dan niet. En wanneer je vereerd wordt, al was het door een koning, ga dan rustig verder, wees dan niet hoogmoedig. Ook in het bos stijgen velerlei objecten op, als

⁷⁶ Het evenwicht van de geest = gelijkmoedigheid.

vlammentongen.⁷⁷ Vrouwen, tot de lust daar, prikkelen de wijze. Maar hij moet naar haar geen lustgevoelens hebben.⁷⁸ Van de paring ziet hij af; hij heeft de veelvuldige gestalte van de lusten verlaten. Tot

⁷⁷ Ook in het bos stijgen hoge en lage objecten op, d.w.z. objecten van verscheidene soorten, namelijk gewenste en ongewenste. Dit betekent: ze geraken in het bereik van zien, horen, ruiken, proeven, aanraken en denken. Omdat ze het branden van de hartstochten opwekken, zijn ze gelijk aan vlammentongen. Zoals een brandend woud vlammen van verscheidene soort heeft, namelijk vlammen met en zonder rook, blauwe, gele, rode, kleine, grote vlammen, evenzo stijgen in het bos objecten van vele soorten op: geluiden van dieren en vogels, vormen van bloemen en vruchten, vreesaanjagende objecten en ook objecten die begeerte, afkeer of illusie doen ontstaan.

⁷⁸ Als monniken op hun tocht door parken of woudgebieden gaan en zij zien dan, zonder dat anderen erbij zijn, een vrouw, - een vrouw die steeds daar woont of een houtsprokkelaarster - dan prikkelt zij door haar lachen, spreken, wenen of door haar spaarzame kleding de wijze tot lust. Maar dan moet hij geen lust tot haar hebben, moet zich niet tot lust laten verleiden.

wezens, hetzij zwak of sterk, is hij niet vijandig noch is hij hen genegen. 'Zoals ik ben, zo zijn ook zij; en zoals zij zijn, zo ben ook ik.' Als hij zich aldus aan anderen gelijkstelt, doodt hij niet, noch laat hij doden. De wens verlaat hij en ook de lust waaraan een mens van de wereld zich bindt. En met waakzaam oog leeft hij de juiste levenswandel en steekt zo deze hellen-wereld over.

Met een licht lichaam, met afgemeten kost, met weinig wensen moet hij zonder lusten zijn. Geheel wensloos moet hij zijn en gestild, nooit meer hongerig naar wensen. Na het rondgaan voor bedelspijs begeeft hij zich naar het bos.⁷⁹ Aan de voet van een boom blijft hij dan vertoeven; daar neemt de wijze zijn zitplaats. De wijze moet beschouwing ontwikkelen. Over het bos moet zijn hart verheugd zijn. Aan de voet van een

⁷⁹ Zonder zich door leken te laten ophouden begeeft hij zich in het bos terug.

boom moet hij diep nadenken. Hij wekt zaligheid in zich op. Als dan de nacht voorbij is, gaat hij naar het bereik van het dorp. Wanneer hij daar uitgenodigd wordt, moet hij die uitnodiging niet aannemen⁸⁰ en ook niet de gave die hem vanuit het dorp wordt

⁸⁰ Wie deze oefening van een *muni* naleeft, en wel hier in het bijzonder de strikte naleving van degene die enkel de aalmoezen-gang vervult, die moet zich niet verheugen over een uitnodiging. Hij moet die uitnodiging niet aannemen. Zulke gedachten als: "Geeft men wel of geeft men niet; geeft men iets goeds of geeft men iets slechts," mag hij niet in zich billijken. En ook aan het eten zelf mag hij zich niet verlustigen. Als men hem echter met geweld de nap wegneemt, ze vult en ze weer teruggeeft, dan moet hij na de maaltijd zich weer tot zijn ascetenwerk wenden. De reinigingsoefening is daardoor niet afgebroken. Maar vanwege deze gebeurtenis moet hij het betreffende dorp in de toekomst niet meer betreden.

gebracht.⁸¹ Als de wijze in het dorp is aangekomen, gaat hij niet haastig naar de gezinnen toe.⁸² Als hij op zoek is naar voedsel, moet het spreken geheel en al zijn opgegeven.⁸³ Hij mag geen berekenend woord spreken.⁸⁴ 'Ontvangen heb ik, het is goed; indien niet ontvangen, zo is het ook goed,' door beide blijft hij onberoerd. Naar de boom keert hij dan terug. Met de schaal in de hand moet hij voorwaarts gaan, voor

⁸¹ Als men degene die het dorp betreedt, zelfs 100 schotels voedsel tegemoet brengt, dan moet hij zich daarover niet verheugen en zelfs geen handvol ervan aannemen. Maar hij moet alleen in volgorde van ligging van de huizen voor aalmoezen rondgaan.

⁸² Volgens het commentaar betekent dit: hij mag geen onpassende gezelligheid met leken hebben, mag zich niet samen met hen zorgen maken, mag zich niet met hen verheugen enz.

⁸³ Letterlijk staat er: 'moet het spreken afgesneden zijn.'

⁸⁴ Hij mag geen woorden spreken die erop zinspelen gaven te verkrijgen.

stom gehouden zonder stom te zijn. Zelfs kleine gaven moet hij niet verachten. De gever moet hij daarom niet geringschatten. Veelvuldige wegen weliswaar heeft de Asceet gewezen, maar ze gaan niet tweemaal naar hetzelfde doel. En het wordt ook niet in één keer ervaren. In wie geen hechten is, in wie de stroom is uitgedroogd, in de monnik die zowel goede als verkeerde daad opgaf,⁸⁵ in hem is geen koortsachtig branden meer te vinden.”

En verder sprak de Verhevene: “De levensregel van de muni zal ik je tonen. Zoals de gelijkenis van de

⁸⁵ goede en verkeerde daad = wat gedaan moet worden en wat niet gedaan moet worden.

messnede⁸⁶ leert, zo moet je leven: met de tong tegen het verhemelte gedrukt, moet je bij het lichaam beteugelt zijn. Je geest moet levendig en wakker zijn; je moet niet piekeren. Vrij van verdorvenheid moet je zijn en zonder hechten. Heb de reinheidslevenswandel als je doel. School je in eenzaam vertoeven⁸⁷ en in ascetenwerk. De eenzaamheid geldt als de aard van de wijze. Als eenzaam leven je gelukkig maakt, dan

⁸⁶ Een monnik die de regel van de *muni* naleeft, moet met betrekking tot de benodigdheden van een monnik handelen overeenkomstig de gelijkenis van de messnede. Zoals iemand die een druppel honing van een messnede aflikt, ervoor waakt dat de tong niet gesneden wordt, evenzo moet de monnik die gebruik maakt van op juiste wijze verkregen gebruiksvoorwerpen, ervoor waken dat er geen smetten in de geest ontstaan. Niet gemakkelijk kan men de gebruiksvoorwerpen op eerlijke wijze verkrijgen en niet gemakkelijk kan men ze in onberispelijke staat gebruiken.

⁸⁷ Ware eenzaamheid is het vertoeven zonder begeerte als metgezel.

zul je tienvoudig door de hemelrichting stralen.

Wanneer door de zinnende die de lusten verzaakt, het woord van de Wijze is vernomen, dan moge iemand die mij is toegedaan nog meer schaamte en vertrouwen beoefenen. Leer dit van de rivieren die in goten en spelonken stromen: vol geruis gaan kleine wateren, zwijgzaam vloeit een grote stroom. Wat gebreken heeft, maakt geruis; wat vol is, is nu eenmaal stil. Op een halflege beker lijkt de dwaas; de wijze is als een volle zee. Een monnik die weliswaar veel, maar gegrond, zinvol spreekt, toont de wet als kenner; als kenner spreekt hij veel. Maar wie als kenner zelfbedwongen is, iemand die het goed weet maar die niet veel spreekt, zo'n muni heeft de muni-rang verdiend, zo'n muni heeft de muni-rang bereikt.”⁸⁸

⁸⁸ Sn. 698-723 + commentaar erbij, in: Nyanaponika (Übers.): *Sutta-Nipâta : Früh-buddhistische*

Toen Nalaka deze woorden van de Verhevene hoorde, werd hij drievoudig wensloos: bij het zien, bij het horen en bij het vragen. Na het einde van de uitleg van de leer vereerde hij met verheugd gemoed de Verhevene en begaf zich in het bos. Niet meer liet hij in zich het verlangen ontstaan: "Mocht ik toch de Verhevene zien." Dit was zijn wensloosheid bij het zien. Niet meer liet hij in zich het verlangen ontstaan: "Mocht ik toch weer de leer horen." Dit was zijn wensloosheid bij het horen. Niet meer liet hij in zich het verlangen ontstaan: "Mocht ik toch weer kunnen vragen naar de levensweg van de muni." Dit was zijn wensloosheid bij het vragen. Op zo'n manier wensloos geworden, ging hij naar een bergachtige streek. Hij woonde geen twee dagen in een gelijk struikgewas. Hij

Lehr-Dichtungen aus dem Pali-Kanon. Mit Auszügen aus den alten Kommentaren. (2. revid. Aufl.). Konstanz 1977, p. 156-160 en p. 298-304. - Ook de voetnoten zijn daaraan ontleend.

zat geen twee dagen onder eenzelfde boom. Hij ging niet naar hetzelfde dorp op twee achtereenvolgende dagen om bedelspijs te verkrijgen. Zo trok hij van bos tot bos, van boom tot boom, van dorp tot dorp. En nadat hij de oefening nagevolgd had die met zo'n leven van muni overeenkomt, stond hij vast in het hoge doel, in de heiligheid.

Een monnik die de regel van de muni met hoogste inspanning vervult, leeft maar zeven maanden; bij middelmatige inspanning leeft hij zeven jaren; bij geringere inspanning leeft hij zestien jaren. Nalaka nu vervulde de regel met hoogste inspanning en na verloop van zeven maanden voelde hij zijn levenskrachten verdwijnen. Toen nam hij een bad, legde het ondergewaad aan, bond de gordel om en bekleedde zich met het dubbele oppergewaad. Daarop wendde hij zijn gelaat in de richting waar de Meester der tien krachten, de Verhevene vertoefde, bracht de

verering bestaande uit de voetval, en hief daarna de gevouwen handen omhoog. Nog terwijl hij zo geleund stond tegen een roodachtige rots, ging hij binnen in het Nibbāna-bereik dat vrij is van elke rest van hechten.

Toen nu de Verhevene van Nalaka's definitieve uitdoven wist, ging hij samen met de gemeenschap van de monniken naar hem toe. Hij bracht de laatste eer aan het dode lichaam, liet er relikwieën vanaf nemen en liet daarover een gedenkteken oprichten.⁸⁹

Bezint eer gij begint

Niet lang daarna vertoefde de Boeddha in het Veluvana-park te Rājagaha. De jonge novice Rāhula

⁸⁹ Commentaar bij Sn. 698-723, in: Nyanaponika 1977, p. 298-304.

verbleef toen te Ambalatthika. 's Avonds, na de meditatie, ging de Verhevene naar de eerwaarde Rāhula toe die een zitplaats voor hem gereed maakte en een kom water om de voeten te wassen. Vol eerbied groette de eerwaarde Rāhula de Verhevene en ging naast hem zitten, nadat de voeten van de Boeddha gewassen waren.

De Verhevene liet een beetje water in de kruik en toonde het aan de eerwaarde Rāhula met de woorden: "Rahula, zie je dit beetje water hier?" – "Jawel, Heer." – "Wel, Rāhula, juist zo onbeduidend is de staat van novicen en monniken die zich niet ervoor schamen om met opzet te liegen. Die staat is inderdaad leeg en ijdel. Wie zich er niet voor schaamt om te liegen, is tot elk soort kwaad in staat."

"Rāhula, wat denk je, waarvoor dient een spiegel?" – "Heer, om erin te kijken en te zien of er vlekken zijn op gelaat of op kleren." – "Rāhula, juist zo

moet gebeuren met daden; kijk eerst, denk na en handel of spreek of oordeel dan pas. Wat je ook wilt doen, denk eerst erover na of die daad leidt tot leed voor jezelf of voor anderen of voor beiden. Als zo'n daad iemand leed zou aandoen, laat die daad dan achterwege. Maar, Rāhula, wanneer je iets wilt doen en die daad brengt niemand leed, wanneer ze juist is en gelukkig maakt, dan moet je dat doen. Dit geldt niet alleen voor lichamelijke daden, maar ook voor het taalgebruik en het denken.

Rāhula, alle monniken in het verleden die gezuiverd waren in hun lichamelijke, verbale en mentale handelingen, zij allen bereikten dat op precies dezelfde manier, namelijk door steeds na te denken. En ook in de toekomst zal dat zo gebeuren. En verder, Rāhula, tegenwoordig zuiveren monniken hun lichamelijke, verbale en mentale acties op dezelfde manier, door steeds te blijven nadenken.

Rāhula, je moet je dus zó oefenen: 'Door steeds na te denken zullen wij onze lichamelijke handelingen zuiveren. Door steeds na te denken zullen wij onze verbale handelingen zuiveren. Door steeds na te denken zullen wij onze mentale handelingen zuiveren.'"

Zo sprak de Verhevene. En de eerwaarde Rāhula verheugde zich over zijn woorden.⁹⁰

Vergeefse inspanning van Mara

⁹⁰ M.61, Nārada Thera [et al.]:

'Ambalatthikā-Rāhulovāda Suttanta. The Ambalatthikā Exhortation to Rāhula,' Transl. by Nārada Thera & Bhikkhu Mahinda; with Introduction by Dr. Cassius A. Pereira. Kandy 1974, The Wheel No. 33, p. 8-18.

Na het klinken van de plechtige uitroep direct na Gotama's Verlichting, was Mara naderbij gekomen en had gezegd: "Nu beweert hij van zichzelf dat hij een Boeddha is. Zou ik hem niet volgen en ook de geringste omstandigheden van zijn leven gadeslaan? Als hij dan in daden en in woorden ergens een fout begaat, dan zal ik hem in het ongemak brengen."

Zes jaar was Mara de Verhevene al eerder gevolgd tijdens diens tijd als Bodhisatta. En hij was daarna nog een jaar lang de Meester gevolgd, nadat deze Boedddhaschap had bereikt.⁹¹ En toen Mara ook daar bij de Verhevene geen fout kon ontdekken, sprak hij de woorden:

"Zeven jaar lang, stap na stap, ben ik de Verhevene gevolgd. Maar ik kon geen inwerking uitoefenen op de Ontwaakte die vol oplettendheid is.

⁹¹ Commentaar bij Sn.445, in: Nyanaponika 1977, p. 285; S.IV.24.

Zoals een raaf die zich rond een steen beweegt welke voor een stuk spek gehouden wordt, en daarbij denkt: 'Of daar niet iets zachts te vinden is, of daar niet iets lekkers is?' maar omdat hij niets lekkers verkreeg, verliet de raaf die plek, - juist zoals die raaf teleurgesteld bij de steen wegging, evenzo teleurgesteld verlaten wij nu Gotama."

Na deze woorden liet Mara bedroefd de luit die hij onder de arm hield, op de grond vallen. En onverwijld was de ontstemde geest van die plek verdwenen.⁹²

Tot besluit

Beweerd werd dat de toespraak over de vier edele waarheden de eerste leerrede van de Boeddha was. Ook werd beweerd dat die leerrede de eigenlijke

⁹² Sn. 446-449, in: Nyanaponika 1977, p. 106-107.

leer is. Maar de leer van de Boeddha begint al met een juist begrip van afhankelijk ontstaan, welk thema ook tot de eerwaarde Kondañña onderwezen moet zijn. De drie kenmerken van het leven moet de Verhevene al hebben overdacht vóórdát het middenpad verkondigd werd. Het kenmerk van *anicca*, vergankelijkheid, kan niet veranderd worden. Dat zullen we moeten aanvaarden. Het kenmerk van *anatta*, niet-zelf, moet ingezien worden om het hoogste geluk te bereiken. Daarover sprak de Verhevene al met Mucalinda, volgens de legende een machtige slang. En aan het kenmerk van *dukkha*, onvoldaanheid, kan een einde gemaakt worden. Dat onderwees de Boeddha in de leerrede over de vier edele waarheden.

Maar voordat hij die leerrede verkondigde, sprak hij het gebruikelijke gesprek en wel over vrijgevigheid, deugdzaamheid, een betere wereld, over de ellende, de leegheid en onreinheid van begeerte en de zegen

van ontzegging en verzaking. De hele leer is er in het kort terug te vinden.

Eerst evenwel vroeg hij zich af of hij zijn inzichten wel zou verkondigen. De leer is moeilijk in te zien, zeker voor mensen die in geneugten leven, die vol verlangens zijn. Hij kwam gelukkig tot andere gedachten en besloot de leer te verkondigen.

Geraadpleegde bronnen

Advice to Rahula. Four Discourses of the Buddha. (2nd impr.) Kandy : BPS, 1974. The Wheel No. 33. (1st ed.1961).

Barua, Dipak K.: *Buddha Gaya Temple, its history.* (2nd rev. ed.) Buddha Gaya : Buddha Gaya Temple Management Committee, 1981. (1st ed. 1975).

Burlingame, Eugene Watson (tr.) *Buddhist Legends.*
Translated from the original Pali text of the Dhammapada Commentary. London : PTS, 1979. (Harvard Oriental Series, Vol. 28, 29, 30).

Burlingame, Eugene Watson (tr.): 'The Buddha visits Kapila,' *Buddhist Legends*, London 1979, Book 13, Story 2 (Vol. 30, p. 2-4).

Burlingame, Eugene Watson (tr.): 'The Twin Miracle,' *Buddhist Legends*, London 1979, Book 14, Story 2 (Vol. 30, p. 35-55).

Dhammananda, K. Sri (tr.) *The Dhammapada*. Kuala Lumpur: Sasana Abhiwurdi Wardhana Society, 1988.

Hecker, Hellmuth: '*Father and Mother Nakula*,' The Wheel No. 115 (Kandy 1967), p. 18-24.

Hecker, Hellmuth: *Lives of the Disciples : Buddhist Women at the Time of the Buddha*. Transl. from the German by Sister Khema. Kandy : BPS, 1982. The Wheel No. 292/293.

Hecker, Hellmuth: *Lives of the Disciples. Angulimala. A Murderer's Road to Sainthood*. Kandy : BPS, 1984. The Wheel No. 312.

Ireland, John (tr.): *The Udāna: Inspired Utterances of the Buddha*. Kandy : BPS, 1990.

Khantipâlo, Bhikkhu: *Lay Buddhist Practice : The Shrine Room; Uposatha Day; Rains Residence*. Kandy : BPS, 1974. The Wheel No. 206/207.

Khantipâlo, Phra (comp.) *The Splendour of Enlightenment (sambodhipabhâsakathâ). A Life of the Buddha*. Compiled by Phra Khantipâlo. Bangkok : Mahamakut Rajavidyalaya Press, Vol. 2. 2530/1987 (1st ed. 2519/1976).

Maurice, David: *The Greatest Adventure : A Presentation of the Buddha's Teaching to the Youth of the World*. Kandy : BPS, 1961. The Wheel No. 4.

Ñānamoli Thera: *Three Cardinal Discourses of the Buddha*. 1. The First Sermon; 2. The Sermon on Not-Self; 3. The Fire Sermon. With Introduction and Notes. Transl. by Ñānamoli Thera. (2nd ed.) Kandy : BPS, 1972. The Wheel No. 17 (1st. ed. 1960).

Ñānamoli, Bhikkhu (tr.): *The Minor Readings (Khuddakapâtha). The first book of the Minor Collection (Khuddakanikâya) & The illustrator of ultimate meaning (Paramatthajothikâ) Part I : Commentary on the Minor Readings by Bhadantâcariya Buddhagosa*. Oxford : PTS, 1997. (1st ed. 1960).

Ñānamoli, Bhikkhu: *The Life of the Buddha according to the Pali Canon*. (2nd ed.). Kandy : BPS, 1978. (1st ed. 1972).

Nārada Thera [et al.]: '*Ambalatthikā-Rāhulovāda Suttanta. The Ambalatthikā Exhortation to Rāhula*,' Transl. by Nārada Thera & Bhikkhu Mahinda; with Introduction by Dr. Cassius A. Pereira. The Wheel No. 33 (Kany 1974), p. 8-18.

Nārada Thera [et al.]: '*Mahā Rāhulovāda Suttanta. The Great Exhortation to Rāhula*,' Transl. by Nārada Thera & Bhikkhu Mahinda; with Introduction by Dr. Cassius A. Pereira. The Wheel No. 33 (Kandy 1974), p. 19-33.

Nārada Thera: *The Dhammapada : Pali Text and translation with stories in brief and notes*. (3rd ed.). Colombo : BMS, 2522-1978. (1st ed. 1963).

Nārada Maha Thera: *The Buddha and His Teachings*. (4th enlarged ed.) - Kandy : BPS, 2524/1980.

Nyanaponika (Übers.): *Sutta-Nipāta : Früh-buddhistische Lehr-Dichtungen aus dem Pali-Kanon. Mit Auszügen aus den alten Kommentaren*. Übers. von Nyanaponika. (2. revid. Aufl.). Konstanz: Christiani, 1977. (Buddhistische Handbibliothek; 6).

Nyânatiloka: *Buddhist Dictionary : Manual of Buddhist Terms and Doctrines*. Edited by Nyanaponika. (4th revised ed.) - Kandy : BPS, 1980. (1st ed. 1952).

Piyadassi Thera: *Buddhist Observances and Practices*. Kandy : BPS, 1970. Bodhi Leaves No. B 48.

Piyadassi Thera: *The Buddha. A short Study of His Life and Teaching*. (3rd enlarged ed.) Kandy : BPS, 1970. The Wheel No. 5ab.

Piyadassi Thera: *Dependent Origination. Paticca-samuppâda*. (2nd ed.) Kandy : BPS, 1971. The Wheel No. 15ab (1st. ed. 1959).

Piyadassi Thera (tr.): *The Book of Protection, Paritta*. Colombo : Gunasekera Trust, 1975.

Piyadassi Thera: *Aspects of Buddhism*. (repr.) Kandy : BPS, 1976. Bodhi Leaves No. B 21. (first ed. 1964).

Venkataramayya, M.: *Shrâvasti*. (2nd ed.) New Delhi: Archaeological Survey of India, 1981. (1st ed. 1956).

Weerasinghe, G.D.: *Women in Ancient India*. Kandy : BPS, 1970. Bodhi Leaves No. B 47.

==